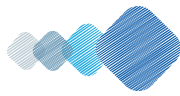

Sundimi i Ligjit në kontekst të anëtarësimit në BE

— dokument tremujor —

Tetor – Dhjetor 2022

Instituti
për
politikë
evropiane.
Shkup

Ky projekt finansohet nga Bashkimi Evropian

Sundimi i Ligjit në kontekst të anëtarësimit në BE

Përmbledhje tremujore tetor – dhjetor 2022

Botues:

Instituti për politikë evropiane - Shkup

Për botuesin:

Dr. Simonida Kacarska

Redaktorët:

Dr. Simonida Kacarska

Dr. Ardita Abazi Imeri

Autorë:

Angela Delevska

Angel Mojsovski

Beba Zhagar

Përkthim nga gjuha angleze në gjuhën shqipe:

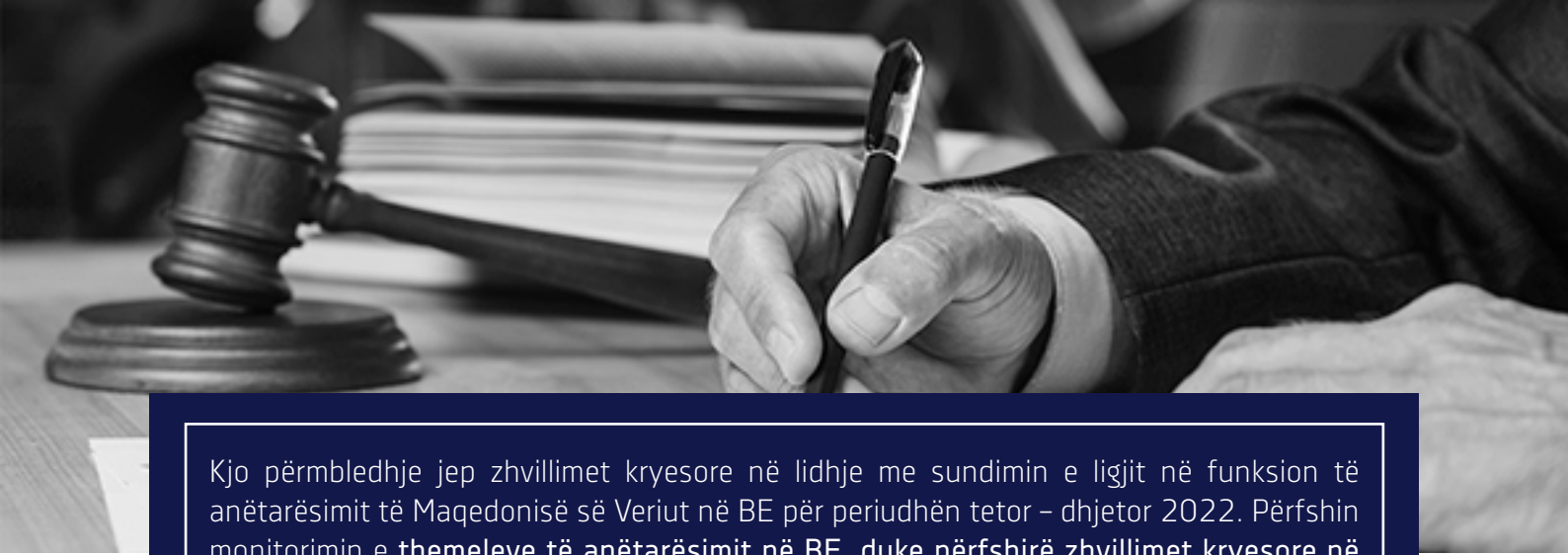
Blerina Starova Zlatku

Dizajn grafik:

Relativ

Shkup, 2022

Ky raport është përgatitur në kuadër të projektit "Ndërtojmë urë për një të ardhme të përbashkët: Sundimi i së drejtës në drejtim të aderimit në BE", i financuar nga Bashkimi Evropian. Përmbajtja e këtij dokumenti është përgjegjësi e vetme e autorëve dhe assesi nuk mund të konsiderohet se i përfaqëson qëndrimet dhe pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

Kjo përmbledhje jep zhvillimet kryesore në lidhje me sundimin e ligjit në funksion të anëtarësimit të Maqedonisë së Veriut në BE për periudhën tetor – dhjetor 2022. Përfshin monitorimin e themeleve të anëtarësimit në BE, duke përfshirë zhvillimet kryesore në funksionimin e institucioneve demokratike, reformën e administratës publike dhe Kapitullin 23: gjyqësori dhe të drejtat themelore.

Zhvillimet kryesore

- » Kuvendi miratoi ligjin për ndryshimin dhe plotësimin e projekt-ligjit mbi Shoqatat dhe Fondacionet.
- » Ka pasur reagime nga Këshilli Gjyqësor dhe Këshilli i Prokurorëve Publikë për nominimet dhe përzgjedhjen e kandidatëve për anëtarë të bordit drejtues dhe komisionit të provimit pranues të Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë.
- » Zgjedhja e Prokurorit të ri Publik të PTHPNKOK gjithashtu shkaktoi reagime për shkak të mungesës së transparencës, lëshimeve në procedurën e përzgjedhjes, si dhe lidhjeve të mundshme partiake me partitë e koalicionit qeveritar.
- » U pranuan ankesat e të pandehurit të parë në lëndët “Trezor” dhe “Target-Fortesa”, ish-drejtori i Drejtorisë për Siguri dhe Kundërzbulim, Sasho Mijallkov, me çka u shfuqizuan aktgjykimet e shkallës së parë dhe lëndët u kthyen në Gjykatën Penale Themelore Shkup për rishqyrtim dhe rigjykim.
- » Ndryshimet e shumëpritura të Kodit Penal kaluan leximin e parë në Kuvend dhe janë në pritje të faza të mëtejshme të procedurës legjislative.
- » Draft-versioni i Ligjit të ri për Procedurën Penale u publikua në Regjistrin Nacional Elektronik të Rregulloreve (ENER).
- » U miratua Ligji i ri për përgjegjësinë civile për shpifje dhe fyerje, duke ulur dënimet ndaj gazetarëve, redaktorëve dhe subjekteve juridike për shpifje dhe fyerje deri në pesë herë në krahasim me ligjin e mëparshëm.
- » Prokuroria Themelore Publike Shkup emëroi një nga prokurorët e e saj publik si person kontakti në lidhje me rastet që lidhen me sigurinë e gazetarëve, të cilat janë nën juridiksionin e këtij institucioni.
- » Zgjedhja e një kryetari dhe nënkryetari të ri të Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi.
- » Ligji për pagesën e dëmshpërblimit monetar për viktimat e krimeve të dhunshme u miratua nga Kuvendi më 17 nëntor 2022.

Lista e shkurtesave

ASHMAV	Agjencia për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuale
AKMIS	Sistemi i Automatizuar i Menaxhimit të Çështjeve Gjyqësore
SHGM	Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë
AGJPP	Akademia për Gjykatës dhe Prokurorë Publikë
AR	Agjencia e Inteligjencës
ASPI	Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik
PTHP	Prokuroria Themelore Publike
PTHPNKOK	Prokuroria Themelore Publike për Ndjekjen e Krimin të Organizuar dhe Korrupsionit
KÇZE	Komisioni për Çështje të Zgjedhjeve dhe Emërimeve
KEED	Komisioni Evropian për Efikasitetin e Drejtësisë
KPMD	Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi
KPT	Komisioni Evropian për Parandalimin e Torturës dhe Trajtimin ose Dënimit Çnjerëzor ose Poshtërues
OSHC	Organizatë e Shoqërisë Civile
QPS	Qendra për Punë Sociale
KE	Komisioni Evropian
KEDNJ	Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut
GJEDNJ	Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut
IEBGJ	Instituti Evropian për Barazi Gjinore
ENER	Regjistri Nacional Elektronik i Rregulloreve
EPI	Instituti për Politikë Evropiane
BE	Bashkimi Evropian
DPF	Drejtoria e Policisë Financiare
GRECO	Grupi i Shteteve Kundër Korrupsionit
KHDNJ	Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut
KNF	Klasifikimi Ndërkombëtar i Funkcionimit
TIK	Teknologjia e informacionit dhe komunikimit
Këshilli ICT	Këshilli për Koordinimin e Informacionit dhe Teknologjisë së Komunikimit në Autoritetet Gjyqësore
IPA	Instrumenti për Asistencën e Para-anëtarësimit
IRI	Instituti Ndërkombëtar Republikan
LRH	Laboratori për Raportim Hulumtues
KGJRMV	Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut
LGBTI	Komuniteti i lezbikeve, gejëve, biseksualëve, transgjinnorëve dhe ndërgjinnorëve
LMHP	Ligji për Mbrojtjen e të Dhënave Personale
LPMD	Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi
MCMS	Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar
KEMM	Këshilli i Etikës në Mediat e Maqedonisë
MSHIA	Ministria e Shoqërisë Informatike dhe Administratës
DK	Deputet i Kuvendit
MASH	Ministria e Arsimit dhe Shkencës
MPJ	Ministria e Punëve të Jashtme
MSHIA	Ministria e Shoqërisë Informatike dhe Administratës
MPPS	Ministria e Punës dhe Politikës Sociale
MPB	Ministria e Punëve të Brendshme
MD	Ministria e Drejtësisë
RTM	Radio Televizioni i Maqedonisë
OIQ	Organizatë Joqeveritare
NPD	Rrjeti për Mbrojtje nga Diskriminimi
ASK	Agjencia për Siguri Kombëtare
OSBE	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
PDPA	Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale
PINA	Platforma për Gazetari Hulumtues dhe Analiza
PP	Prokuroria Publike
ReSPA	Shkalla Rajonale për Administratë Publike
RM	Republika e Maqedonisë
RMV	Republika e Maqedonisë së Veriut
ZKA	Zyra Kombëtare e Auditimit
KSHPK	Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit
SSNM	Sindikata e Pavarur e Gazetarëve dhe Punonjësve të Medias
OKB	Organizata e Kombeve të Bashkuara

Përmbajtja

Funksionimi i institucioneve demokratike	6
Zgjedhjet	7
Parliament	7
Kuvendi	8
Qeverisja	8
Shoqëria Civile.....	9
Mbikëqyrja civile e sektorit të sigurisë/inteligjencës	9
Reforma e Administratës Publike	11
Kapitulli 23	12
Funksionimi i gjyqësorit	13
Dokumentet strategjike.....	13
Organet drejtuese.....	13
Pavarësia dhe paanshmëria	15
Llogaridhënia	17
Profesionalizmi dhe kompetenca	18
Cilësia e drejtësisë	20
Efikasiteti.....	22
Lufta kundër korrupsionit	24
Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit.....	25
Organet qeverisëse.....	25
Pavarësia dhe paanshmëria	25
Prokuroria Publike	25
Kudri ligjor	26
Të drejtat themelore.....	28
Jurisprudenca e Gjykatës Evropiane për të Drejtat Njeriut	28
Avokati i Popullit.....	28
Tortura ose trajtime ose ndëshkime të tjera mizore, çnjerëzore ose poshtëruese	28
Objektet e burgut dhe paraburgimit.....	29
Mbrotjtja e të dhënave personale	30
Liria e shprehjes.....	30
Sulmet ndaj gazetarëve.....	33
Të drejtat e fëmijës.....	34
Grupet e cënueshme dhe parimi i mosdiskriminimit	34
Gjinia.....	36
LGBTI +	37
Romët.....	38

Funksionimi i institucioneve demokratike

Zgjedhjet

Gjatë kësaj periudhe tremujore është marrë në konsideratë Raporti Vjetor i Komisionit Evropian,¹ i cili sapo ishte publikuar dhe ishte raporti i parë që nga fillimi i negociatave të pranimit të shtetit në BE, si dhe skringjet e vazhdueshme dypalëshe. Për më tepër, më 7 dhjetor u mbajt skringu dypalësh për Funksionimin e zonës së Institucioneve Demokratike, me të cilin përfundoi skringu dypalësh mbi klasterin e vlerave themelore.²

Parlamenti

Partia më e madhe opozitare, VMRO-DPMNE, me vendosmëri mbajti qëndrimin e saj për të kërkuar që zgjedhjet e parakohshme parlamentare³ të mbahen sa më shpejt që të jetë e mundur për shkak të keqmenaxhimit të qeverisë⁴. Megjithatë, sipas kryeministrit Dimitar Kovačevski, zgjedhjet e parakohshme nuk janë të nevojshme dhe ato duhet të mbahen në afatin e rregullt të caktuar në vitin 2024, së bashku me zgjedhjet presidenciale.⁵

Në një sondazh të fundit të kryer nga Instituti Ndërkombëtar Republikan (IRI) në fund të dhjetorit, shumica e qytetarëve, ose 70% në total (39% - me shumë gjasa; 31% - me gjasa), do të votonin nëse zgjedhjet do të mbaheshin nesër, dhe aktualisht ata japin mbështetjen më të madhe për partinë më të madhe opozitare VMRO-DPMNE (19%), ndërsa LSDM qeverisëse ka patur një rënie në mbështetje dhe ka një vlerësim prej vetëm 11%.⁶

1 'DOKUMENTI I PUNËS SË STAFIT TË KOMISIONIT - Raporti i Maqedonisë së Veriut 2022' (Komisioni Evropian, 12 tetor 2022) https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/north-macedonia-report-2022_en..

2 'Skringu dypalësh në fushën e funksionimit të institucioneve demokratike (Билатерален скрининг од областа Функционирање на демократски институции)', *Faqja zyrtare e Sekretariatit për Çështje Evropiane*, 7 dhjetor, 2022 <https://www.sep.gov.mk/post/?id=13302#Y7P50HbMJPY>.

3 Nevojiten zgjedhjet të parakohshme - njerëzit janë kundër kësaj qeverie, madje edhe mbështetësit e LSDM dhe BDI e konsiderojnë atë katastrofale (Потребни се предвремени избори – Народот е против оваа влада, дури и поддржувачите на СДСМ и ДУИ сметаат дека е катастрофална), Intervistë me Presidentin e VMRO-DPMNE, Hristijan Mickoski, *Faqja e internetit e VMRO-DPMNE*, 25 shtator, 2022, <https://bit.ly/3hL7zg2>.

4 Komiteti Qendror i VMRO-DPMNE me dy kërkesa: Organizimi i zgjedhjeve të parakohshme parlamentare dhe miratimi i menjëherëshëm i propozimeve tona për rimëkëmbjen e ekonomisë (ЦК на ВМРО-ДПМНЕ со две барања: Организирање на предвремени парламентарни избори и итно усвојување на нашите предlozi за закрепнување на економията), uebfaqja e VMRO-DPMNE, 24 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3vYNO8j>.

5 Nuk ka rindërtim të Qeverisë, zgjedhjet parlamentare në 2024, thotë Kovačevski (Нема реконструкција на Владата, парламентарни избори во 2024, вели Ковачевски), *Fokus*, 21 dhjetor, 2022, <https://bit.ly/3GrFJy>.

6 Instituti Ndërkombëtar Republikan (IRI), 'Sondazh nacional në Maqedoninë e Veriut - shtator-tetor 2022 (Национална анкета во Северна Македонија - септември-октомври 2022 година)', 19 dhjetor 2022 <https://bit.ly/3PNIAq3>.

Kuvendi

Në mes të tetorit, deputetët e Kuvendit miratuan ligjin për ndryshimin dhe plotësimin e Projektligjit për Shoqata dhe Fondacione, të dorëzuar nga deputetët e partisë në pushtet dhe të opozitës.⁷ Ndryshimet u iniciuan kryesisht për shkak të hapjes së të ashtuquajturave qendra kulturore bullgare që janë emëruar sipas figurave kontraverse historike, gjegjësisht figurave kanë të bëjnë me lëvizjet fashiste në këtë rajon, ose bashkëpunëtorëve të regjimit⁸ nazist nga Lufta e Dytë Botërore. Qëllimi i këtij ligji është t'i japë fund hapjes së shoqatave dhe fondacioneve me programe, qëllime, aktivitete dhe veprime që synojnë shkatërrimin e dhunshëm të rendit kushtetues shtetëror, nxitjen dhe thirrjen për agresion ushtarak, si dhe nxitjen e urrejtjes nacionale, racore, fetare ose ndonjë lloj tjetër intolerance, urrejtjes, gjenocidit, shfarosjes, përhapjes ose mbështetjes, nxitjes dhe aprovimit të fashizmit, nazizmit, nacional-socializmit dhe Rajhut të Tretë, si dhe ndërmarrjen e veprimtarive që lidhen me terrorizmin ose veprimtarive të tjera në kundërshtim me Kushtetutën.⁹

Qeverisja

Qeveria miratoi propozimin e buxhetit për vitin 2023.¹⁰ Një nga qëllimet kryesore të këtij ligji është tejkalimi i sfidave të krizës globale ekonomike dhe energjetike, për të cilën janë ndarë 250 milionë euro.¹¹ Përveç kësaj, është planifikuar një rritje e pensioneve, mbështetje për kompanitë dhe fermerët, për transferimet në njësitë e vetëqeverisjes lokale, dhe janë planifikuar 795 milionë euro për investime kapitale, ose 52.3% më shumë se në vitin 2022.¹²

7 Deputetët nga LSDM dhe VMRO-DPMNE të bashkuar kundër shoqatave dhe partive me emra fashistë (Пратениците од СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ се здружија против здруженија и партии со фашистички имиња), Fokus, 17 tetor, 2022 <https://bit.ly/3Yg8uFA>.

8 Vanço Mihailov, ish-udhëheqës i organizatës VMRO, përgjegjës për një numër të madh të vrasjeve të intelektualëve dhe aktivistëve të shquar maqedonas në prag të Luftës së Dytë Botërore dhe aleat i Gjermanisë naziste.

9 Ibid.

10 Besimi: Buxheti i Zhvillimit për reagimin ndaj krizës dhe parashikimet afatmesme për rritjen ekonomike (Бесими: Развоен Буџет за одговор на кризата и среднорочни проекции за економски раст)), Faqja zyrtare e Ministrisë së Financave, 2 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3PlsYIW>.

11 Ibid.

12 Ibid.

Shoqëria civile

Bojkotimi i OSHC-ve ka vazhduar edhe gjatë kësaj periudhe tremujore. Në tetor u mbajt seancë e jashtëzakonshme¹³ e Këshillit për Bashkëpunim midis Qeverisë dhe Shoqërisë Civile, me qëllim që të diskutohet 'Vendimi për kriteret dhe metodën e shpërndarjes dhe përdorimit të fondeve për financimin e aktiviteteve programore të shoqatave dhe fondacioneve nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë së Veriut'¹⁴ dhe të përcaktohen hapat e ardhshëm. Sipas Kryetarit të Këshillit, ky vendim, "...zëvendëson Vendimin për kriteret dhe procedurën e ndarjes së fondeve për financimin e aktiviteteve programore të shoqatave dhe fondacioneve dhe fondet për këtë qëllim do të sigurohen në korniza të buxhetit të Ministrisë së Sistemit Politik dhe Marrëdhënieve Ndërmjet Bashkësive".¹⁵ Sipas Qeverisë, ata ende i qëndrojnë vendimit të tyre dhe vënë në pah "...se vendimi është marrë me qëllim që burimet financiare, të cilat tashmë ishin siguruar nga një përfitues tjetër buxhetor, të përdoren në mënyrë racionale".¹⁶

Mbikëqyrja civile e sektorit të sigurisë/inteligjencës

Sa i përket zgjedhjes së drejtorit të ri të Agjencisë për Siguri Kombëtare (ASK)¹⁷, ndodhi një skandal që kërcënoi sigurinë e vendit, si dhe besueshmërinë e drejtorit aktual, gjegjësisht, ambasadorit të ri në Francë.

Gjegjësisht, autoritetet maqedonase i kanë dhënë nënshtetësi/pasaportë një qytetari të Ukrainës të ndjekur penalisht për korrupsion, prostitucion dhe përhapje të dezinformatave me qëllim ndikimin në zgjedhjet amerikane, si pasojë e çkaje është vendosur në 'listën e zezë' amerikane të personave non grata¹⁸. Për këtë arsye, në nëntor ai u thirr në Komisionin Kuvendor për Mbikëqyrjen e Punës së ASK dhe Agjencisë së Inteligjencës (AR) për shkak të lëshimeve të bëra me dhënien e shtetësisë së kontestuar.¹⁹ Drejtori kërkoi që kjo seancë të mbyllet për shkak të informacionit të klasifikuar që ai do të paraqesë,²⁰ dhe pesë anëtarë të komisionit mbikëqyrës e pranuan kërkesën e tij.

13 Seanca e 7-të e Këshillit (7-ма седница на Советот), Faqja zyrtare e Departamentit për Bashkëpunim me Organizatat Joqeveritare të Sekretariatit të Përgjithshëm të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, 6 tetor 2022, <https://www.nvosorabotka.gov.mk/?q=mk/node/734>.

14 Këshilli për bashkëpunim midis qeverisë dhe shoqërisë civile, 'PROCESVERBALI i Sesionit të Shtatë të Këshillit për Bashkëpunim midis Qeverisë dhe Shoqërisë Civile, mbajtur më 06.10.2022 (З А П И С Н И К од Седмата седница на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, одржана на 06.10.2022 година), 6 tetor, 2022, <https://bit.ly/3WfRn0>.

15 Ibid.

16 Bashkëpunimi i qeverisë me OJQ-të në terren të pasigurt (Владината соработка со невладините на тенок мраз), Prizma, 19 tetor, 2022 <https://bit.ly/3BvUfm6>.

17 Arsyeja për zgjedhjen e një drejtori të ri të NSA-së ishte se drejtori aktual do të merrte një pozitë të re si ambasador i shtetit në Republikën e Francës.

18 Ndërhyrja e huaj në përcaktimet zgjedhore të SHBA-së, Departamenti Amerikan i Thesarit, 11 janar, 2021, <https://home.treasury.gov/policy-issues/financial-sanctions/recent-actions/20210111>.

19 Dimovski nën mbikëqyrje në Kuvend për shkak të lëshimeve të shërbimit sekret me shtetësinë e "tregtarit të mishit (femëror)" nga Ukraina (Димовски на надзор во Собрание поради пропуштите на тајната служба со државјанството на украинскиот „трговец со (женско) месо“), Telma TV, 14 nëntor, 2022 <https://bit.ly/3Foxetu>.

20 Dimovski në Kuvend për rastin Onishchenko- publiku nuk do ta dëgjojë mbrojtjen e tij (Димовски во Собрание за случајот Онищенко – јавноста нема да ја слушне неговата одбрана), Fokus, 18 nëntor 2022, <https://bit.ly/3Fs6nFU>.

Në këtë drejtim, presidenti Pendarovski deklaroi se ne duhet të nderojmë partnerët tanë, si SHBA, të cilët kanë investuar shumë në vend, dhe përgjegjësit për këtë gabim të bartin pasojat.²¹ Po kështu, Kryeministri Dimitar Kovačevski reagoi fuqishëm ndaj rastit, duke deklaruar se, “Nuk do të lëshoj pe nga kërkesa e përgjegjësisë për lëshimin. Përgjigja për arsyet do të jepet nga hetimi që do të kryhet në ASK dhe raporti përkatës. Pasi të ketë një raport, duhet të mbahet përgjegjësi për atë që është bërë”.²² Në të njëjtën kohë, më 23 nëntor, Qeveria kërkoi revokimin e shtetësisë së personit të kontestuar²³ dhe më 6 dhjetor Qeveria mori vendim²⁴ për të anuluar vendimin. Megjithatë, sipas drejtorit të ASK, tashmë dihet se cilët janë personat përgjegjës për këtë dështim të pa precedent, por mbetet të përcaktohet nëse është bërë pa qëllim apo nëse ka një histori tjetër pas gjithë kësaj.²⁵ Në mes të dhjetorit, u zgjodh drejtori i ri i ASK.²⁶

Por kjo seancë shkaktoi një skandal shtesë për faktin se pavarësisht vendimit për një seancë të mbyllur, ajo vazhdonte të transmetohej publikisht në kanalën YouTube të Kuvendit.²⁷ Kryetari i Kuvendit u përcaktua si fajtori kryesor për këtë skandal, si dhe për faktin se “... nuk ka protokolle për këto lloj seancash, dhe se i lëmë telefonat në një tavolinë të vogël (para ambienteve të Komisionit) ku kushdo mund të ta marrë telefonin”.²⁸ Sipas Kryetarit të Kuvendit, duhet të presim hetimin e Ministrisë së Punëve të Brendshme para se të bëhen këto akuza.²⁹

21 Pendarovski: Duhet të merret përgjegjësi për rastin Onishchenko, kjo është një goditje e madhe për besueshmërinë e ASK (Пендаровски: Мора да се извлече одговорност за случајот Онишченко, ова е голем удар за кредибилитетот на АНБ), Fokus, 17 nëntor, 2022 <https://bit.ly/3iN5W1l>.

22 Kovačevski për rastin “Onishchenko”: Duhet të ketë përgjegjësi pas hetimit në Agjencinë Kombëtare të Sigurisë (Ковачевски за случајот „Онишченко“: Мора да има одговорност по истрагата во АНБ), Fokus, 19 nëntor 2022, <https://bit.ly/3ByJeRk>.

23 Qeveria kërkoi që t’i hiqet shtetësia Alexander Onishchenkos (Владата побара да му се одземе државјанството на Александар Онишченко), A1 On, 23 nëntor 2022 <https://bit.ly/3Pl49Np>.

24 Qeveria mori vendim të anulohet vendimin për pranimin e Onishchenkos në shtetësi (Владата донесе одлука да се поништи одлуката за прием на Онишченко во државјанство), Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, 6 dhjetor 2022, <https://vlada.mk/node/31299>.

25 Dimovski e di se kush në ASK është përgjegjës për Onishchenkon, por ai nuk e di nëse ishte gabim apo qëllim (Димовски знае кој во АНБ е одговорен за Онишченко, ама не знае дали е грешка или намера), Sloboden Peçat, 15 nëntor 2022, <https://bit.ly/3HyGtmK>.

26 Zharko Miloshevski është drejtori i ri i ASK (Зарко Милошевски е нов директор на АНБ), TV 24, 14 dhjetor, 2022, <https://bit.ly/3I2vTVg>.

27 Seanca e mbyllur për Onishchenkon ka ecur live në YouTube?! (Затворената седница за Онишченко одела во живо на Јутјуб?!), Fokus, 18 nëntor 2022, <https://bit.ly/3Hxul5y>.

28 Trajanov: Kuvendi nuk ka një protokoll për seanca të mbyllura, ne i lëmë telefonat në një tryezë të vogël, sot informacione të publikuara dhe të klasifikuara nga ASK (Трајанов: Собранието нема протокол за затворени седници, телефоните ги оставаме на масичка, денеска објавени и класифицирани информации од АНБ), TV 21, 22 nëntor, 2022 <https://bit.ly/3K4NHH..>

29 Xhaferi po pret hetimin e Ministrisë së Brendshme për të informuar se kush është përgjegjës për regjistrimin e fshehtë të drejtorit të ASK (Џафери ја чека истрагата на МВР, за да информира кој е одговорен за тајното снимање на директорот на АНБ), Libertas, 21 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3UPEFbX>.

Reforma e Administratës Publike

Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMD) përcaktoi³⁰ dispozita diskriminuese të propozuara në Ligjin e ri për nëpunësit administrativë³¹. Kjo iu referohet pagave të nëpunësve administrativë të punësuar në ministri dhe sekretariate, të cilat rregullohen ndryshe në nenin 71 krahasuar me nëpunësit administrativë të punësuar në institucionet e sektorit publik. Sipas KPMD, "... nëpunësit administrativë të punësuar në ministri dhe sekretariate do të kishin një shumë dukshëm më të lartë të rrogës bazë fikse në krahasim me nëpunësit administrativë në të gjitha institucionet e tjera të sektorit publik, edhe pse këta të fundit kanë të njëjtin status si nëpunës administrativë, të shpërndarë në të njëjtin nivel, gjegjësisht, përmbushin të njëjtat kushte të përgjithshme dhe të veçanta për nivelin e specifikuar".³²

Gjatë pranverës, Qeveria filloi procesin e krijimit të një strategjie të re për reforma në administratën publike. Për këtë qëllim, në fund të nëntorit u mbajt një dëgjim publik mbi Draft - Strategjinë e re për Reformën e Administratës Publike (2023-2030). Ky dokument do të jetë një strategji tetëvjeçare nga viti 2023 deri në vitin 2030, me mbështetjen e ekspertëve të siguruar tashmë nga SIGMA dhe RESPA.³³

Pasi Analiza e Riorganizimit të Shtetit u prezantua për herë të parë në publik³⁴ dhe më pas u publikua³⁵ si Raporti i Sintezës mbi Riorganizimin e Shtetit³⁶, konferenca e parë u mbajt në nëntor ku u prezantua kjo analizë,³⁷ si dhe aktivitetet e para të ndërmarra të cilat në fazën fillestare pilot i referohen riorganizimit të tre ministrive.³⁸ Analiza dhe propozimet për riorganizim u përpunuan duke përdorur të dhëna në nivel institucional të mbledhura nga 144 organe të administratës shtetërore dhe institucioneve publike dhe duke zbatuar metodologjinë për analizën funksionale horizontale të organeve të administratës shtetërore.

30 KPMD me mendim ekspert për propozimin e Ligjit për nëpunësit administrativë (КСЗД со стручно мислење за предлог Законот за административни службеници), Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 29 nëntor 2022, <https://bit.ly/3FL7fqM>.

31 Ministria e Drejtësisë, 'Projekt Ligji për Nëpunësit Administrativë (Предлог закон за административни службеници)', Regjistri Nacional Elektronik i Rregulloreve- ENER, 7 shtator, 2022, https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=60140.

32 KPMD me mendim ekspert për propozimin e Ligjit për nëpunësit administrativë (КСЗД со стручно мислење за предлог Законот за административни службеници), Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 29 nëntor 2022, <https://bit.ly/3FL7fqM>.

33 U mbajt një dëgjim publik për Draft-versionin e Strategjisë për Reformën në Administratën Publike 2023-2030 (Одржана јавна расправа за Нацрт верзијата од Стратегијата за реформа во јавната администрација 2023-2030), Faqja zyrtare e Ministrisë së Shoqërisë Informatike dhe Administratës, 1 dhjetor, 2022, <https://www.mioa.gov.mk/?q=mk/node/4451>.

34 Riorganizimi i administratës shtetërore, prioriteti ynë (Реорганизација на државната администрација, наш приоритет), Faqja zyrtare e Ministrisë së Shoqërisë Informatike dhe Administratës, 9 qershor 2022, <https://mioa.gov.mk/?q=en/node/3321>.

35 Dace Gruberte, Aleksandrs Antonovs dhe Gunter Kube, 'Raporti i Sintezës mbi Riorganizimin Shtetëror' (Delegacioni i Bashkimit Evropian në Republikën e Maqedonisë së Veriut, CPM International OU, 3 nëntor 2021), https://mioa.gov.mk/sites/default/files/pbl_files/documents/reports/synthesis_report_2021_en.pdf.

36 Analiza parashikon: [i] optimizimin e kuadrit institucional, [ii] përmirësimin e ofrimit të shërbimeve publike dhe [iii] forcimin e etikës, integritetit, transparencës dhe përgjegjësisë së administratës publike me qëllim drejtimin dhe optimizimin e kuadrit institucional, eliminimin e përgjegjësisë të mbivendosura dhe sigurimin e linjave efektive të përgjegjësisë.

37 Ministri Aliti ishte panelist në margjinat e konferencës 'Нпат е парë drejt riorganizimit të shtetit' (Министерот Алити беше панелист на маргините на конференцијата „Првите чекори кон државната реорганизација“), Faqja zyrtare e Ministrisë së Shoqërisë Informatike dhe Administratës, 17 nëntor, 2022, <https://www.mioa.gov.mk/?q=mk/node/4417>.

38 Ministria e Shoqërisë Informatike dhe Administratës; Ministria e Ekonomisë; dhe Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave.

Kapitulli 23

Në këtë periudhë tremujore, u mbajt gjithashtu takimi dy-ditor i skringut dypalësh për Kapitullin 23.³⁹ Zëvendëskryeministri Mariçiq elaboroi mbi përparimin e bërë në këtë kapitull, por gjithashtu theksoi se reforma në drejtësi do të jetë vendimtare në negociatat me BE-në dhe se ende ka shumë punë për t'u bërë.⁴⁰

39 'Mariçiq mbi Kapitullin 23: Reforma gjyqësore është vendimtare për t'u bashkuar me BE-në, kemi ende punë për të bërë (Маричик за Поглавје 23: Судската реформа клучна за пристапување во ЕУ, имаме уште за работа)', Faqja zyrtare e Sekretariatit për Çështje Evropiane, 2 dhjetor, 2022, <https://www.sep.gov.mk/post/?id=13298#.Y82qmHbMJPa>.

40 Ibid.

Funksionimi i gjyqësorit

Dokumentet strategjike

Në periudhën raportuese, grupi i punës vazhdoi takimet në lidhje me hartimin e Strategjisë së re të Reformës në Sektorin e Drejtësisë 2023-2027. Në këtë drejtim, të gjithë përfaqësuesit, përfshirë Blueprint Grupin për Reformën në Drejtësi, kontribuan me propozime për fusha specifike në përputhje me Raportin për Zbatimin e Strategjisë së Reformës në Sektorin e Drejtësisë 2017-2022.⁴¹ Përveç kësaj, Blueprint Grupi publikoi një Analizë gjithëpërfshirëse të vlerësimit të zbatimit të strategjisë së tanishme, e cila siguroi një vlerësim të gjerë dhe të pavarur të këtij procesi dhe ofroi rekomandime bazuar në gjetjet e tyre, të cilat mund të përfshihen në strategjinë e re.⁴² Rëndësia e gjetjeve dhe vlerësimeve të paraqitura në analizë u morën parasysh edhe në auditimin e punës me temë 'Efektiviteti i Zbatimit të Strategjisë për Reformat në Sektorin e Drejtësisë 2017-2022 dhe Zbatimi i Planit të Veprimit të Strategjisë' të Entit Shtetëror të Auditimit.⁴³

Organet drejtuese

Pas një periudhe të gjatë, Këshilli Gjyqësor në seancën e mbajtur më 19 tetor 2022, miratoi Kodin e ri të Etikës për anëtarët e tij⁴⁴ dhe u përfshi një nen i ri: Sjellja etike në rrjetet sociale.⁴⁵

Më 23 dhjetor 2022, Këshilli i Prokurorëve Publikë publikoi një thirrje për zgjedhjen e një anëtari të Këshillit nga radhët e prokurorëve publikë për fushën e Prokurorisë së Lartë Publike Gostivar me vendin zgjedhor Nr. 2,⁴⁶ duke vazhduar kështu të plotësojë një nga dy vendet e mbetura, vakante që nga gushti 2022.⁴⁷ Në përputhje me këtë, është formuar Komisioni për përgatitjen e listës së kandidatëve për zgjedhjen e kandidatit për Këshillin e Prokurorëve Publikë nga fusha e Prokurorisë së Lartë Publike, Gostivar, me vendvotim nr. 2, si dhe një komision për mbajtjen e zgjedhjeve për anëtar të Këshillit të Prokurorëve Publikë nga fusha e Prokurorisë së Lartë Publike, Gostivar, me vendvotim nr. 2.⁴⁸ Dy nga kandidatët e regjistruar plotësuan kushtet për zgjedhje dhe zgjedhja e anëtarit të ri të Këshillit është planifikuar të bëhet më 10 janar 2023.⁴⁹

41 'Raport Vjetor për Zbatimin e Strategjisë së Reformave në Sektorin e Drejtësisë 2017-2022 (Годишен извештај за имплементација на Стратегијата за реформа во правосудниот сектор 2017-2022 година)' (Ministria e Drejtësisë), <https://bit.ly/40km6R5>.

42 Ardita Abazi Imeri et al., 'Analizë: Vlerësim gjithëpërfshirës i zbatimit të Strategjisë për Reformën në Sistemin e Drejtësisë (2017-2022)' (Grupi Blueprint për Reformën Gjyqësore, 10 nëntor 2022), <https://bit.ly/3CXChdd>.

43 Zyra Shtetërore e Auditimit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 'Raporti Final mbi Auditimin e Performancës "Efektiviteti i Zbatimit të Strategjisë së Reformës së Sektorit të Drejtësisë 2017-2022 dhe Zbatimi i Planit të Veprimit të Strategjisë"' (Конечен извештај за извршена ревизија на за реформа вост на спроведување на Стратегијата за реформа во правосудниот сектор 2017-2022 и спроведување на Акцискиот план на сратагетијата ", dhjetor 2022. <https://3ohbit04>.

44 'Shpallje nga Seanca e 417-të e Këshillit Gjyqësor të RMV- 19.10.2022 (Соопштение од 417-та седница на Судскиот совет на РСМ- 19.10.2022 година)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3X106J6>.

45 'Kodi i etikës për anëtarët e Këshillit gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut (Етички кодекс за членовите на Судскиот совет на Република Северна Македонија)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut* Nr. 228/2022.

46 Thirrje për zgjedhjen e një anëtari të Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut nga radhët e Prokurorëve Publikë nga Zona e Prokurorisë së Lartë Publike të Gostivarit me Vendvotimin Nr. 2 (Оглас за избор на член на Советот на јавните обвинители на Република Северна Македонија од редот на јавните обвинители од подрачјето на Вишото јавно обвинителство Гостивар со изборно место бр.2)' *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë*. Nr. 222/222

47 Angela Delevska dhe Beba Zhagar, 'Raport në hije për Kapitullin 23 për periudhën tetor 2021-shtator 2022' (Instituti i Politikave Evropiane- Shkup, 29 dhjetor, 2022), <https://epi.org.mk/post/23886?lang=en>.

48 'Njoftim për formimin e komisioneve për përgatitjen e listave të kandidatëve dhe për zgjedhjen e anëtarëve të Këshillit (Соопштение за формирање на комисији за подготвување на кандидатски листи и за избор на член на Советот)', *Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3we3Bjn>.

49 'Shpallja e listës së kandidatëve (Соопштение за кандидатска листа)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3w8pUg>.

Me përfundimin e mandatit të anëtarëve të Bordit Drejtues të Akademisë së Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë (AGJPP) dhe komunikimin e vendimit për shpalljen e thirrjes për gjeneratën e re të nëntë të kandidatëve për trajnim fillestar,⁵⁰ Këshilli Gjyqësor⁵¹ dhe Këshilli i Prokurorëve Publikë⁵² vazhduan me emërimin e anëtarëve dhe zëvendës anëtarëve për Bordin e ri Drejtues dhe për Komisionin e provimit pranues në AGJPP. Nominimet nga të dy këshillat u pasuan nga shumë polemika⁵³ dhe pakënaqësi nga ana e anëtarëve të caktuar të Këshillit Gjyqësor rreth emërimeve dhe përzgjedhjes së kandidatëve për anëtarë të Bordit Drejtues dhe Komisioneve për pranimin dhe provimin përfundimtar të AGJPP.⁵⁴ Gjegjësisht, në raport me Këshillin Gjyqësor, tendenca ishte që përzgjedhja e anëtarëve të bëhet pa debat dhe pa u dhënë mundësi anëtarëve të tjerë të Këshillit që të propozojnë kandidatët e tyre,⁵⁵ gjë që më pas rezultoi me propozimin dhe përzgjedhjen e kandidatëve të rinj.⁵⁶ Megjithatë, mungesa e dispozitave të sakta dhe mospërputhja e Ligjit për Këshillin Gjyqësor⁵⁷ dhe Ligjit për Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë⁵⁸ shkaktoi reagim në publik për një konflikt të mundshëm të interesave gjatë zgjedhjes së anëtarit të Këshillit, Zoran Gerasimovskit si anëtar i Bordit Drejtues të AGJPP.⁵⁹ Reagime të ngjashme u shkaktuan edhe nga propozimet e Këshillit për Prokurorë Publikë, që anëtarja e Këshillit, Fidanka Rajevska dhe kreu i ri i Prokurorisë Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit (PTHPNKOK), Islam Abazi të jenë anëtarë të Bordit Drejtues të AGJPP.⁶⁰ Konkretisht, në lidhje me të parën, dispozitat e pasakta në Ligjin për Prokurorinë Publike⁶¹ dhe Ligjin për Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë,⁶² i cili lë mundësi për interpretim arbitrar, shkaktuan reagime në publik në lidhje me zgjedhjet e paligjshme të pretenduara dhe përqendrimin e madh të pushtetit që i është dhënë personit të zgjedhur.⁶³

50 'Thirrje për 130 kandidatë për gjyqtarë dhe prokurorë, si dhe për Drejtorin e Akademisë (Оглас за 130 кандидати за судии и обвинители, како и за директор на Академијата)', *Fokus*, 31 tetor, 2022, <https://fokus.mk/oglas-za-130-kandidati-za-sudii-i-obviniteli-kako-i-za-direktor-na-akademijata/>.

51 'Shpallje nga Seanca e 420-të e Këshillit Gjyqësor të RMV- 24.11.2022 (Соопштение од 417-та седница на Судскиот совет на РСМ- 24.11.2022 година)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3XsfCxZ>.

52 'Shpallje nga Sesioni 69-të i Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut (Соопштение од 69та седница на Советот на јавни обвинители на Република Северна Македонија)', *Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 11 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3WafIOP>.

53 'Gerasimovski dhe Rajevska u zgjodhën në mënyrë të paligjshme në Këshillat Drejtues, Gjyqësor dhe Prokurorialë si në pazar me interpretimin e ligjeve (Герасимовски и Рајевска незаконски избрани во Управен, судскиот и обвинителски совет како на пазарче со толкувањето закони)', *A1 Më*, 27 nëntor, 2022 <https://a1on.mk/macedonia/gerasimovski-i-ravjevaska-nezonski-izbrani-vraveno-udotski-i-obelski-svinitovskij-knaako--pazo-sarco-tkoljovet?kzonizakuj?1foni>.

54 'Revolta në Këshillin Gjyqësor, Anëtarët e zgjedhur prej gjyqtarëve penguan kalimin e një liste të gatshme për votim për pozicionet kyçe në Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë (Бунт во Судскиот совет, членовите избрани од судиите спречија да помине готов список за гласање за клучни места во Академијата за судии и јавни обвинители)', *Sakam Kazam*, 26 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3Gfuq>.

55 Ibid.

56 'Shpallje nga Seanca e 420-të e Këshillit Gjyqësor të RMV- 24.11.2022 (Соопштение од 417-та седница на Судскиот совет на РСМ- 24.11.2022 година)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3XsfCxZ>.

57 'Ligji për Këshillin Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut (Закон за Судскиот совет на Република Северна Македонија)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut* Nr. 102/2019.

58 'Ligji për Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë (Закон за Академијата за судии и јавни обвинители)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë* Nr. 20/2015; 192/2015; 231/2015; 163/2018.

59 'Këshilli Gjyqësor nuk sheh problem me anëtarin e tyre Gerasimovski që kryen dy funksione në të njëjtën kohë (Судскиот совет не гледа проблем што нивниот член Герасимовски извршува две функции истовремено)', *MKD*, 18 dhjetor, 2022, <https://www.mkd.mk/makedonija/sudstvo/sudskiot-sovet-neleda-problem-shto-nivniot-chlen-gerasimovski-izvrshuva-dve>.

60 'Abazi dhe Rajevska të propozuar si anëtarë të BD të Akademisë së Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë (Абази и Рајевска предложени за членови на УО на Академијата за судии и јавни обвинители)', *Nova Makedonija*, 11 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3CIGhOd>.

61 'Ligji për Prokurorinë Publike (Закон за Јавно обвинителство)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut* Nr. 42/2020.

62 'Ligji për Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë (Закон за Академијата за судии и јавни обвинители)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë* Nr. 20/2015; 192/2015; 231/2015; 163/2018.

63 'Gerasimovski dhe Rajevska u zgjodhën në mënyrë të paligjshme në Këshillat Drejtues, Gjyqësor dhe Prokurorialë si në pazar me interpretimin e ligjeve (Герасимовски и Рајевска незаконски избрани во Управен, судскиот и обвинителски совет како на пазарче со толкувањето закони)', *A1 On*, 27 nëntor, 2022 <https://a1on.mk/macedonia/gerasimovski-i-ravjevaska-nezonski-izbrani-vraveno-udotski-i-obelski-svinitovskij-knaako--pazo-sarco-tkoljovet?kzonizakuj?1foni>.

Lidhur me këtë të dytin, publiku reagoi ndaj faktit se kreu i ri i PTHPNKOK, duke u bërë anëtar i organit drejtues të AGJPP, mund të çojë në ndikim dhe paragjykim në kryerjen e provimit përfundimtar dhe vlerësimin e të trajnuarve të gjeneratës së shtatë, ku po trajnohet gruaja e tij.⁶⁴

Reagimet në publik bënë që kreu i ri i PTHPNKOK të largohet nga pozita e tij si anëtar i Bordit Drejtues të AGJPP.⁶⁵ Ndërkohë, pas reagimeve të lartpërmendura në Këshillin Gjyqësor, kryetari i Këshillit Gjyqësor dha dorëheqje⁶⁶ dhe u zgjodh një kryetar i ri.⁶⁷

Pas kritikës nga publiku ekspert dhe identifikimit të nevojës për të përsosur dhe specifikuar Programin dhe Planin e Veprimit 2022-2025 për Parandalimin dhe Monitorimin e Korrupsionit në Gjyqësor,⁶⁸ miratuar nga Këshilli Gjyqësor në shtator 2022,⁶⁹ Këshilli Gjyqësor vazhdoi të ndryshojë dhe plotësojë disa nga pjesët e tij,⁷⁰ të cilat u miratuan nga Këshilli më 7 dhjetor 2022.⁷¹

Pavarësia dhe paanshmëria

Më 19 tetor 2022, Këshilli për Gjyqësorin e Hapur mbajti seancën e tretë ku u prezantua dinamika e re për zbatimin e Planit të Veprimit për Gjyqësorin e Hapur 2021-2023.⁷²

Roli proaktiv i Gjykatës Supreme në përmirësimin e transparencës dhe besimit të publikut në gjyqësor, i cili u vlerësua pozitivisht edhe në Raportin e EK për vitin 2022,⁷³ vazhdoi në këtë periudhë tremujore. Konk-

64 Zgjedhja e Kryetares së Gjykatës Supreme si anëtare e Bordit Drejtues të AGJPP-së, ku merr pjesë nusja e saj në trajnimin fillestar, shkaktoi reagime të njëjta si zgjedhja e Prokurorit Publik Themelor të PTHPNKOK për të njëjtën pozitë. 'Abazi u tërhoq nga Akademia, por Besa Ademi nuk ka ndërmend një gjë të tillë (Абази се повлече од академијата ама Беса Адеми нема таква намера)', *Alfa TV*, 12 nëntor, 2022 <https://bit.ly/3J6oip6>.

65 'Abazi gjithashtu hyri në Akademinë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë ku po trajnohet gruaja e tij (Абази влезе и во академијата за судии и јавни обвинители каде на обука е неговата сопруга)', *Telma TV*, 11 nëntor, 2022 <https://bit.ly/3vXartD>.

66 Sipas deklaratës të dhënë për mediat, ish-kryetarja e Këshillit Gjyqësor, Pavlina Červenkovska ka dhënë dorëheqje për shkak të shpërndarjes së informacioneve të rreme te gazetarët, si dhe pengimit dhe vonësës së qëllimshme të proceseve të brendshme në Këshill, procese të një rëndësie thelbësore për kryerjen e suksesshme të detyrave dhe funksionimin e gjyqësorit. 'Kryetarja e Këshillit Gjyqësor, Červenkovska dha dorëheqjen (Претседателката на Судски совет, Црвенковска поднесе оставка)', *Civil Media*, 29 nëntor, 2022 <https://civilmedia.mk/pretsedatelkata-na-sudski-sovet-tsrlenkovska-podnese-ostavka/>.

67 'Shpallje nga Seanca e 422-të e Këshillit Gjyqësor të RMV - 05.12.2022 (Соопштение од 417-та седница на Судскиот совет на РСМ - 05.12.2022 година)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3Gu1VHe>.

68 Në program, Këshilli Gjyqësor ka treguar të gjitha dobësitë e gjyqësorit që kanë ekzistuar në shtet për vite me radhë, të tilla si ndërtimi i marrëdhënieve joprofesionale midis prokurorëve publikë, gjyqtarëve dhe avokatëve dhe abuzimi i sistemit AKMIS përmes ndarjes subjektive të lëndëve nga personat drejtues. Megjithatë, në planin e veprimit, ato janë deklaruar më shumë si gjetje, pa specifikuar veprimet që do të ndërmerreshin për të kapërcyer situatën. Përveç kësaj, nuk ka tregues për matjen e rezultateve, dhe në kornizën kohore, thuhet 'e përhershme' pothuajse kudo. Emilija Spasovska, 'Raporti i monitorimit për Këshillin Gjyqësor dhe Këshillin e Prokurorëve Publikë në 2022' (Koalicioni 'Të gjithë për gjykime të drejta', Dhjetor, 2022), <https://bit.ly/3H93UCm>.

69 Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 'Programi dhe Plani i Veprimit për Parandalimin dhe Monitorimin e Korrupsionit në Gjyqësor 2022-2025 (Програма и Акциски план за превенција и следење на корупцијата во судството 2022-2025 година)', 7 shtator, 2022, <https://bit.ly/3jyLW3h>.

70 Janë bërë ndryshime në rendin e pikave duke i plotësuar dhe sqaruar ato; Korrupsioni në Këshillin Gjyqësor dhe korrupsioni në gjyqësor u ndanë; U dha një vlerësim i riskut dhe kontributi për korrupsionin në gjyqësor i aktorëve të tjerë u nda nga korrupsioni në vetë gjyqësorin; u fut kontributi i mediave për perceptimin e keq në gjyqësor; u bënë ndryshime në Planin e Veprimit në kornizën kohore - aty ku thuhet se është i përhershëm, është ndryshuar me në vazhdimësi; Në lidhje me Kodin e Etikës, gjysma e parë e vitit 2023 është ndryshuar me gjysmën e dytë të vitit 2023; Shoqata e Gjyqtarëve është futur në lidhje me trajnimin për zbatimin e Kodit dhe mundësimin e statusit më të mirë të gjyqtarëve, punonjësve të Këshillit Gjyqësor, gjykatave dhe aktualizimit të problemeve. Këshilli Gjyqësor, 'Dorëzimi i Informacionit Publik (Доставување на информации од јавен карактер)', 27 janar, 2023.

71 'Shpallje nga Vazhdimi i Seancës së 421-të të Këshillit Gjyqësor të RMV - 05.12.2022 (Соопштение од продолжението на 421-та седница на Судскиот совет на РСМ)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3kKhKsK>.

72 'Seanca e tretë e Këshillit për Gjyqësorin e Hapur (Трета седница на Советот за Отворено судство)', *Faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 19 tetor, 2022 <https://bit.ly/3CYG6ih>.

73 'Ambasadori i BE-së David Gir i dorëzoi zyrtarisht Raportin e BE-së Kryetares së Gjykatës Supreme, Besa Ademi (Амбасадорот на ЕУ, Дејвид Гир, официјално и го предаде Извештајот на ЕУ на претседателката на Врховниот суд, Беса Адеми)', *Faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 13 tetor 2022, <https://bit.ly/3XJmdDE>.

retisht, në seancën e përgjithshme të mbajtur më 21 dhjetor 2022, Gjykata Supreme miratoi një qëndrim të përgjithshëm për publikimin e vendimeve në faqen e internetit të gjykatës që nuk janë përfundimtare, por iu referohen rasteve me interes publik.⁷⁴ Më pas, në të njëjtën seancë, Gjykata Supreme miratoi një Konkluzion për paraqitjen e një iniciative në Ministrinë e Drejtësisë për ndryshimin e Nenit 9 të Ligjit për Lëvizjen dhe Menaxhimin e Rasteve, si dhe ndryshimin e Nenit 99 paragrafi 5 të Ligjit për Gjykatat,⁷⁵ i cili do të mundësojë zbatimin e këtij qëndrimi parimor. Një iniciativë në Ministrinë e Drejtësisë për të ndryshuar nenin 9 të Ligjit për Lëvizjen dhe Menaxhimin e Rasteve për të njëjtën çështje u paraqit edhe nga Këshilli Gjyqësor i Mediave,⁷⁶ përbërja e re dhe e tretë e të cilit u konstituua më 23 nëntor 2022.⁷⁷

Një proaktivitet i tillë i Gjykatës Supreme është një ndryshim pozitiv që mund të ndihmojë përmirësimin e besimit të qytetarëve në gjyqësor. Në të njëjtën kohë, do të kontribuojë në arsyetimin e hollësishëm të vendimeve gjyqësore, që në mënyrë të pashmangshme do të ndikojë në cilësinë e vendimeve të marra dhe në shkallën e drejtësisë në gjykata.

Sistemi i automatizuar i informacionit për menaxhimin e çështjeve gjyqësore ka nevojë për ndërhyrje të mëdha për të funksionuar sipas nevojave të gjyqësorit.⁷⁸ Për këtë qëllim, përfaqësuesit e Gjykatës së Lartë zhvilluan një vizitë studimore në Oslo, ku u prezantuan tiparet e sistemit norvegjez për menaxhimin e çështjeve gjyqësore, si një shembull që do të shërbejë për zhvillimin dhe përmirësimin e sistemit AKMIS.⁷⁹

Më 30 nëntor 2022, në kuadër të institucionit të burgut të Idrizovës,⁸⁰ është vënë në përdorim salla më e madhe dhe më e pajisur dixhitale gjyqësore në vend.⁸¹ Megjithatë, gjatë gjykimit të parë të mbajtur më 14 dhjetor 2022,⁸² u shfaqën disa probleme në lidhje me parimin për seancë të hapur në procedurë, ndaj të cilave reagoi Koalicioni 'Të gjithë për gjykime të drejta'.⁸³ Konkretisht, ka munguar njoftimi në kohë

74 Gjykata Supreme e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 'Qëndrim parimor për publikimin e Vendimeve të gjykatës në uebfaqet e gjykatave (Начелен став за објавување на донесените судски одлуки на веб страниците на судовите)', 21 dhjetor, 2022, <https://bit.ly/3GLvZP1>.

75 'Shpallje nga Sesioni i Përgjithshëm i Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut (Соопштение од одржана Општа седница на Врховниот суд на Република Северна Македонија)', *Faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 30 dhjetor, 2022 <https://bit.ly/3iJcVsN>.

76 'Iniciativa për të ndryshuar nenin 9 të Ligjit për Lëvizjen dhe Menaxhimin e Objekteve është dorëzuar (Доставена иницијативата за промена на членот 9 од Законот за движење и управување со предметите)', *Faqja zyrtare në Facebook e Këshillit Gjyqësor Mediatik në Shoqatën e Gjyqtarëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 26 dhjetor, 2022 <https://bit.ly/3GFA5bg>.

77 'Kunstituimi i përbërjes së tretë të Këshillit Gjyqësor Mediatik (Конституирање на трет состав на Судско медиумскиот совет)', *Faqja zyrtare në Facebook e Këshillit Gjyqësor Mediatik në Shoqatën e Gjyqtarëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 23 nëntor, 2022 <https://bit.ly/3w8GXcw>.

78 Angela Delevska dhe Beba Zhagar, 'Raport në hije për Kapitullin 23 për periudhën tetor 2021-shtator 2022' (Instituti i Politikave Evropiane - Shkup, 29 dhjetor, 2022), <https://epi.org.mk/post/23886?lang=en>.

79 'Përfaqësuesit e Gjykatës Supreme bënë një vizitë studimore në Oslo për avancimin e sistemit AKMIS (Претставници на Врховниот суд ostvariја студиска посета во Осло за унапредувањето на АКМИС- системот)', *Faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 26 tetor, 2022 <https://bit.ly/3D27b3Y>.

80 Salla e re e gjyqit dixhital u ndërtua me mbështetjen e Bashkimit Evropian në kuadër të programit aksionar IPA 'Mbështetje për Sektorin e Drejtësisë', me rreth një milion euro të investuara në ndërtim dhe pajisje. Pjesëmarrja e Republikës së Maqedonisë së Veriut është 0.28 milionë euro. Blerja e pajisjeve shtesë të sigurisë dhe IT u mbështet nga Ambasada e SHBA. Drejtoria për Ekzekutimin e Sanksioneve gjithashtu mori pjesë në mobilimin e sallës së gjyqit. Vlera totale e sallës së gjyqit është 1.3 milion euro.

81 Qëllimi i ndërtimit të këtij kompleksi është gjykimi i të paraburgosurve si dhe i personave të dënuar për krime të rënda ndaj të cilëve zhvillohen procedime të tjera penale, transportimi i të cilëve në gjykata përbën rrezik sigurie. Kjo do të zvogëlojë në masë të madhe rrezikun e arratisjes së personave të ndaluar dhe të dënuar gjatë transportit në gjykatë. Përveç kësaj, duke përdorur këtë sallë gjyqi, do të kursehen edhe fonde të konsiderueshme për transportimin e personave të ndaluar dhe të dënuar në gjykata. 'Është vënë në përdorim gjykata dixhitale më e madhe dhe më e pajisur në vend (Пуштена во употреба најголемата и најопремена дигитална судница во државата)', *Faqja zyrtare e Drejtorisë për Ekzekutimin e Sanksioneve në Ministrinë e Drejtësisë*, 30 nëntor, 2022 <https://bit.ly/3QXOAMn>.

82 'NJOFTIM PUBLIK: Gjykimi i parë në gjykatën e re dixhitale brenda ENP Idrizovë (СООПШТЕНИЕ ЗА ВАНОСТ: Прво судење во новата дигитална судница во рамки на КПУ Идризово)', *Gjykata Themelore Penale Shkup - Portali i Gjykatës së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 14 dhjetor, 2022 <https://bit.ly/3XTFUbU>.

83 Koalicioni 'Të gjithë për gjykim të drejtë', 'Reagim publik: Ekonomia e procedurës nuk duhet të jetë në kurriz të publikut dhe transparencës (Јавна реакција: Економичноста на постапката не смее да биде на сметка на јавноста и транспарентноста)', dhjetor 2022 <https://bit.ly/3iX6h1V>.

i gjykimit, si dhe ka pasur një informacion të pasaktë lidhur me kohën dhe vendndodhjen e gjykimit në kalendarin e gjykimeve në faqen zyrtare të gjykatës.⁸⁴ Përveç kësaj, vendi ku ndodhet salla e gjyqit nuk është lehtësisht i arritshëm, duke pasur parasysh se ndodhet në afërsi të qytetit të Shkupit dhe nuk ka informacione publike për vendndodhjen e saktë të kësaj sale, përveç se ndodhet pranë burgut të Idrizovës.⁸⁵ Prandaj, edhe pse gjykatat mund të devijojnë nga parimi për seancë të hapu sipas arsyeve të caktuara ligjore, duke përfshirë sigurinë e pjesëmarrësve në procedurë, masat e sigurisë duhet të përshtaten dhe të jenë në përputhje me parimin e proporcionalitetit pas shqyrtimit të të gjitha alternativave të mundshme për sigurimin e sigurisë në sallën e gjyqit.

Shoqata e Prokurorëve Publikë, në mbledhjen e mbajtur më 21 dhjetor 2022, zgjodhi organet e reja.⁸⁶ Në periudhën më pas, përbërja e re njoftoi për hartimin e një programi vjetor në të cilin do të parashikohen më shumë aktivitete me qëllim të promovimit dhe forcimit të statusit të prokurorëve publikë dhe shërbimit profesional në prokurori, rritjes së bashkëpunimit me institucionet dhe OSHC-të, si dhe pjesëmarrjes në projekte që lidhen me legjislacionin në sferën gjyqësore.

Llogaridhënia

Në këtë periudhë tremujore, gjashtë gjyqtarë janë shkarkuar nga Këshilli Gjyqësor.⁸⁷ Përveç kësaj, Këshilli Gjyqësor mori vendim për shkarkimin e një gjyqtari, për shkak të gabimit të qëllimshëm dhe të pajushtifikueshëm profesional, “ndërsa interpretimi i ndryshëm i ligjit dhe fakteve nuk mund të jetë bazë për përcaktimin e përgjegjësisë së gjyqtarit.”⁸⁸ Nuk ka pasur shkarkime të prokurorëve publikë nga Këshilli i Prokurorëve Publikë.⁸⁹

Ishte e paqartë se si një gjykatës në pension mund të merrte një vendim për të përmbysur vendimin e shkallës së parë në rastin ‘Target-Fortesa’ dhe ta kthente rastin për rigjykim. Me sa duket, një nga pesë gjyqtarët që kanë marrë këtë vendim ka dalë në pension që nga 7 dhjetori 2022,⁹⁰ ndërsa vendimi i shpjeguar më poshtë është marrë më 16 dhjetor 2022.⁹¹ Lajmi u publikua nga Shoqata për Zhvillimin e Lirë të Mendimit ‘Sakam da Kazam’, Shkup,⁹² sipas njoftimit për pension nga Këshilli Gjyqësor, në faqen e tyre zyrtare në internet.⁹³ Lajmin nuk e komentoi as Këshilli Gjyqësor dhe as Gjykata e Apelit në Shkup.⁹⁴

84 Ibid.

85 Ibid.

86 ‘U zgjodhën organet e reja të Shoqatës së Prokurorëve Publikë (Избрани нови органи на Здружението на јавните обвинители)’, *Faqja zyrtare e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 22 dhjetor 2022, <https://jorm.gov.mk/izbrani-novi-organi-na-zdruzeniето-na-javnite-obviniteli/>.

87 Këshilli Gjyqësor, ‘Dorëzimi i informacionit publik (Доставување на информации од јавен карактер)’, 27 janar, 2023.

88 Ibid.

89 Këshilli i Prokurorëve Publikë, ‘Dorëzimi i informacionit publik (Доставување на информации од јавен карактер)’, 13 janar, 2023.

90 ‘Njoftim nga vazhdimi i Seancës së 420-të të Këshillit Gjyqësor të RMV - 07.12.2022(Соопштение од продолжението на 420-та седница на Судскиот совет на PCM - 07.12.2022 година)’, *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3iW2T7t>.

91 ‘NJOFTIM PUBLIK (СООПШТЕНИЕ ЗА ЈАВНОСТ)’, *Gjykata e Apelit Shkup - Portali Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 16 dhjetor, 2022 <https://bit.ly/3j0Vynh>.

92 ‘Gjyqtarja Lidija Čačeva, e cila vendoste në rastin ‘Target- Fortesa’ dhe shfuqizoi gjykimin për Mijalkovin, u tërhoq nga Këshilli Gjyqësor më 7 dhjetor (Судијката Лидија Чачева, која одлучувала во предметот „Таргет-Тврдина“ и ја укина пресудата за Мијалков, Судскиот совет ја пензионирал уште на 7 декември)’, *Shoqata për zhvillimin e lirë të mendimit ‘Sakam Da Kazam’, Skopje*, 16 dhjetor, 2022 <https://sdk.mk/index.php/makedonija/sudijkata-lidija-chacheva-koja-odluchuvала-vo-predmetot-tvr-dina-target-i-ja-ukina-presudata-za-mijalkov-sudski-ot-sovet-ja-penzioniral-ushte-na-7-dekemvri/>.

93 ‘Njoftim nga vazhdimi i Seancës së 420-të të Këshillit Gjyqësor të RMV - 07.12.2022(Соопштение од продолжението на 420-та седница на Судскиот совет на PCM - 07.12.2022 година)’, *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3iW2T7t>.

94 ‘Gjyqtarja Lidija Čačeva, e cila vendoste në rastin “Target- Fortesa” dhe shfuqizoi gjykimin për Mijalkovin, u tërhoq nga Këshilli Gjyqësor më 7 dhjetor („Судијката Лидија Чачева, која одлучувала во предметот, „Таргет-Тврдина“ и ја укина пресудата за Мијалков, Судскиот совет ја пензионирал уште на 7 декември“).

Profesionalizmi dhe kompetenca

Në periudhën raportuese, Këshilli Gjyqësor zgjodhi kryetarë të Gjykatës Themelore Penale Shkup, Gjykatës Themelore Resnjë dhe Gjykatës Themelore Vinicë.⁹⁵ Këshilli Gjyqësor gjithashtu zgjodhi dy gjyqtarë, njërin në Gjykatën Penale Themelore Shkup dhe tjetrin në Gjykatën Themelore Shtip.⁹⁶

Gjatë periudhës raportuese, në prokuroritë e Republikës së Maqedonisë së Veriut janë zgjedhur tetë prokurorë publikë.⁹⁷ Konkretisht, pas dy shtyrjeve, më 23 dhjetor 2022, pesë prokurorë publikë themelorë u zgjodhën në Prokuroritë Themelore Publike të Manastirit, Velesit, Gostivarit, Kavadarit dhe Kumanovës.⁹⁸ Në seancën e njëjtë u zgjodhën edhe prokurorët e lartë publikë të Prokurorisë së Lartë Publike Shkup dhe Prokurorisë së Lartë Publike Gostivar.⁹⁹ Procesi i prolongimit të zgjedhjeve bëri që dy nga tre prokurorë publikë, kandidatë për pozitën e Prokurorit të Lartë Publik të Prokurorisë së Lartë Publike Shkup, të tërhiqen nga gara për këtë pozitë.^{100 101} Prandaj, edhe pse në fillim të këtij viti mori kritika për punën e tij, kreu aktual i Prokurorisë së Lartë Publike Shkup mori një mandat tjetër katërvjeçar.¹⁰²

Pas pezullimit të kreut të PTHPNKOK, më 7 nëntor 2022, u zgjodh edhe një drejtues i ri i institucionit.¹⁰³ Përzgjedhja e Prokurorit të ri Themelor Publik u bë pas një thirrje të publikuar më parë më 6 tetor 2022.¹⁰⁴ Për herë të parë, përzgjedhja e Prokurorit Themelor Publik të PTHPNKOK u krye nga të gjithë prokurorët publikë në vend, duke zbatuar nenin 66 të Ligjit të ri për Prokurorët Publikë.¹⁰⁵ Nga katër kandidatët e regjistruar që plotësuan kushtet e nevojshme,¹⁰⁶ prokurori publik nga Prokuroria e Lartë Publike e Gostivarit, Islam Abazi, u zgjodh si kreu i ri i PTHPNKOK.¹⁰⁷ Kjo metodë e përzgjedhjes së Prokurorit Themelor Publik të

95 'Shpallje nga Seanca e 426-të e Këshillit Gjyqësor të RMV- 29.12.2022 (Соопштение од 426-та седница на Судскиот совет на РСМ- 29.12.2022 година)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3kf95YB>.

96 Ibid.

97 Këshilli i Prokurorëve Publikë, 'Dorëzim i informacionit publik (Доставување на информации од јавен карактер)', 13 janar, 2023.

98 'Njoftim nga seanca e vazhduar e shtatëdhjetë e Këshillit të Prokurorëve Publikë të RMV (Соопштение од продолжената седумдесетта седница на Советот на јавните обвинители на РСМ)', *Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 23 dhjetor, 2022 <https://bit.ly/3QGwe2m>.

99 Zgjedhja për të gjithë prokurorët në të gjitha pozitat fillimisht ishte planifikuar të bëhej më 14 nëntor 2022. Zgjedhja u vonua për shkak të arsyetimit të Këshillit të Prokurorëve Publikë se anëtarët nuk kishin kohë për të shqyrtuar dosjet e kandidatëve të regjistruar. Zgjedhja e dytë më 21 nëntor 2022 u shty për shkak të mungesës së kuorumit të kërkuar prej tetë anëtarësh, sepse Prokurori Publik i Republikës së Maqedonisë së Veriut, i cili është anëtar i Këshillit ex officio, po i nënshtrohej trajtimit spitalor.

100 'Fetaj tërhiqet nga gara për kryetar të Prokurorisë së Lartë Shkup (Фетай се повлекува од трката за шеф на Вишото обвинителство во Скопје)', Fokus, 18 nëntor, 2022 <https://fokus.mk/fetaj-se-povlekuva-od-trkata-za-shef-na-vishoto-obvinitelstvo-vo-skopje/>.

101 'Burim Rustemi gjithashtu u tërhoq nga gara për kryetar të Prokurorisë së Lartë Publike Shkup (И Бурим Рустеми се повлекол од трката за шеф на Вишото јавно обвинителство Скопје)', TV 21, 30 nëntor, 2022 <https://mk.tv21.tv/i-burim-rustemi-se-povlekol-od-trkata-za-shef-na-vishoto-javno-obvinitelstvo-skopje/>.

102 Anëtarët e Këshillit kanë pasur vetëm lavdërata, pavarësisht nga kritikata që i kanë shprehur në seancat e mëparshme në lidhje me mungesën e urgjencës dhe konfiskimet në rastet për të cilat është kompetente Prokuroria e Lartë Publike, Shkup. Sipas disa prej anëtarëve, fajti për këtë qëndron në prokuroritë hierarkikisht të ulëta nën juridiksionin e Prokurorisë së Lartë Publike, Shkup. 'Hajrulahahi u zgjodh unanimisht Kryetar i Prokurorisë së Lartë Publike Shkup, Këshilli për Prokurorët Publikë kishte vetëm fjalë lavdërimi (Хайрулахи едногласно избран за шеф на ВЈО Скопје, Советот на имаше само пофални зборови)', 360 Stepeni, 23 dhjetor, 2022 <https://www.w/360stepeni.mk/hajrulahahi-ednoglasno-izbran-za-shef-na-vjo-skopje-sovetot-na-jo-imashe-samo-pofalni-zborovi/>.

103 'Njoftim - Emërimi zyrtar i Prokurorit të ri Publik të Prokurorisë Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit (Соопштение- Формално именување на новиот Основен јавен обвинител на Основно јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 14 nëntor 2022, <https://bit.ly/3WhmASr>.

104 'Shpallje për zgjedhjen e Prokurorit Publik Themelor të Prokurorisë Publike Themelore për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit (Оглас за избор на Основен јавен обвинител на Основното јавно обвинителство за гонее на организиран криминал и корупција)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë Nr. 216/2022*.

105 Ligji për Prokurorinë Publike (Закон за јавно обвинителство).

106 'Njoftim (Соопштение)', *Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3H19ua8>.

107 'Islam Abazi do të pasojë Villma Ruskovskën në Prokurori (Ислам Абазџи ја наследи Вилма Русковска во обвинителството)', Deutsche Welle, 7 nëntor, 2022 <https://www.dw.com/mk/obvinitelite-odlucija-islamazi-e-naslednikot-na-vilma-ruskovska/a-63667198>.

PTHPNKOK është një proces i avancuar që ndikon në avancimin e pavarësisë së prokurorëve publikë dhe kontrollin e brendshëm të profesionit të prokurorit publik. Megjithatë, lavdëratat për procesin e avancuar të përzgjedhjes u kthye shpejt në kritikë nga publiku ekspert lidhur me mungesën e transparencës dhe lëshimet e bëra gjatë procedurës për zgjedhjen e Prokurorit Publik Themelor të PTHPNKOK.¹⁰⁸ Reagimet u drejtuan edhe ndaj mediave, duke theksuar se mediat duhet të informojnë vetëm sipas të dhënave zyrtare të publikuara nga institucionet kompetente.¹⁰⁹ Përveç kësaj, ka pasur edhe vërejtje në lidhje me ndikimet e mundshme dhe asocimit të kreut të ri me një nga partitë e koalicionit,¹¹⁰ si dhe në lidhje me rregullat dhe kriteret pamjaftueshëm strikte të vetë modelit zgjedhor.¹¹¹

Reagimet e mësipërme të publikut ekspert, veçanërisht të organizatave të shoqërisë civile si Blueprint Grupi për Reformat në Drejtësi në lidhje me mungesën e transparencës rreth zgjedhjeve, ishin objekt i sulmeve nga disa anëtarë të Këshillit të Prokurorëve Publikë, për të cilat u kërkua reagim nga kryetari i Këshillit.¹¹²

Katër prokurorët publikë në PTHPNKOK, të cilët duhet të plotësojnë vendet vakante nga qershori dhe gushti 2022,¹¹³ ende nuk janë zgjedhur. Megjithëse Këshilli i Prokurorëve Publikë mbajti seancën zgjedhore më 27 tetor 2022, pa dhënë shpjegim nuk zgjodhi asnjë nga gjashtë kandidatët e regjistruar.¹¹⁴ Megjithëse u komunikua një thirrje e re për përzgjedhje, ajo ende nuk është zbatuar.

108 Gjegjësisht, në procesin e përzgjedhjes kanë munguar të dhënat për karrierën profesionale të katër kandidatëve. Njëkohësisht, nuk janë respektuar as standardet minimale për transparencë të procesit të përzgjedhjes, pasi që biografitë e kandidatëve me kompetencat e tyre profesionale nuk janë publikuar në uebfaqen e Këshillit të Prokurorëve Publikë. Për më tepër, publiku dhe veçanërisht publiku ekspert nuk kishin mundësi të njiheshin me programin e propozuar të kandidatëve, gjë që do të ngjallte besim në proces dhe do të ndikonte në besimin në institucion. Për më tepër, publikimi jozyrtar i informacionit zgjedhor para se të mblidhen zyrtarisht votat nga Komisioni për zbatimin e zgjedhjeve ishte gjithashtu një çështje shqetësuese 'Transparenca e pamjaftueshme dhe lëshimet në përzgjedhjen e Prokurorit Publik Themelor të Prokurorisë Publike për Prokurorinë e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit', *Faqja Zyrtare e Grupit Blueprint për Reformat Gjyqësore*, 10 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3GD1ydD>.

109 Grupi Blueprint gjithashtu shprehu shqetësimin për mënyrën e publikimit të informacionit jozyrtar për zgjedhjen e Prokurorit Publik Themelor të PTHPNKOK para se të mblidhen zyrtarisht votat nga Komisioni për zbatimin e zgjedhjeve dhe pret një raport objektiv dhe të paanshëm të bazuar në prova dhe burime zyrtare.

110 Ambasadat e SHBA-së, BE-së dhe Holandës, si partnerë të dëshmuar të vendit në reformat në drejtësi dhe luftën kundër korrupsionit, me kërkesë dhe pyetje të parashtruara nga programi '360 stepeni', shprehën pakënaqësi me zgjedhjen. Ambasadori amerikan madje bëri kritika të qarta dhe të ashpra ndaj zgjedhjes. 'SHBA konfuze nga zgjedhja e Islam Abazit, veçanërisht pas shpenzimit të miliona dollarëve për trajnimin e prokurorëve (САД се збунети од изборот на Ислам Абазии, особено по потрошени милиони долари за обука на обвинители)', *360 Stepeni*, 18 nëntor, 2022, <https://www.360stepeni.mk/sad-se-zbuneti-od-izborot-na-islam-abazi-osobeno-po-potrosheni-milioni-dolari-za-obuka-na-vinobiteli/>.

111 'Përzgjedhja e Islam Abazit i vendosur për test në pubik' (Изборот на Ислам Абазии ставен на тест на јавноста), *Deutsche Welle*, 9 nëntor, 2022, <https://www.dw.com/mk/somnezi-i-osporuvana-na-izborot-na-islam-abazi-za-sef-na-organiziran-kriminal/a-63694136>.

112 'Reagim pas diskutimit në seancën e Këshillit të Prokurorëve Publikë në lidhje me qëndrimin e shprehur publikisht të Grupit Blueprint për zgjedhjen e Prokurorit Publik Themelor të PTHPNKOK', *Faqja zyrtare e Grupit Blueprint për Reformat Gjyqësore*, 14 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3H6p700>.

113 'Seanca për përzgjedhjen e katër prokurorëve të rinj në Prokurorinë Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit është shtyrë për të tretën herë (По трет одложена седницата за избор на 4 нови обвинители во Обвинителството за гонење организиран криминал)', *Telma TV*, 30 shtator, 2022, <https://telma.com.mk/2022/09/20/poret-pat-odlozhena-sednicata-za-izborna-4-novi-obiteli-vobobnito-vototo-zaje-girganizan/rimal>.

114 'Përzgjedhja e prokurorëve për krimin e organizuar dështoi (Пропадна изборот на обвинители за организиран криминал)', 27 tetor 2022, <https://sitel.com.mk/propadna-izborot-na-obviniteli-za-organiziran-kriminal>.

Cilësia e drejtësisë

Më 30 nëntor 2022, u mbajt seanca konstituive e Bordit të ri Drejtues të AGJPP,¹¹⁵ në të cilën u verifikuan mandatet e anëtarëve dhe zëvendës anëtarëve, të emëruar nga institucionet dhe shoqatat kompetente.¹¹⁶ Gjithashtu, gjatë seancës, duke respektuar parimin e përfaqësimit të barabartë të gjyqtarëve dhe prokurorëve publikë në organet e Akademisë, si dhe duke pasur parasysh që kryetari dhe zëvendëskryetari të jenë gjyqtarë dhe prokurorë publikë nga nivelet më të larta, me reputacion, integritet dhe përvojë shumëvjeçare në ushtrimin e funksionit gjyqësor, u zgjedhën kryetari dhe zëvendëskryetari i Bordit Drejtues.¹¹⁷ Për më tepër, në seancë, anëtari tashmë i kontestuar i Këshillit Gjyqësor, Zoran Gerasimovski, u emërua ushtrues detyre i drejtorit të AGJPP deri në zgjedhjen e kryetarit të ri.¹¹⁸ Vendimi për emërimin e Zoran Gerasimovskit si ushtrues detyre i drejtorit të AGJPP u kritikua edhe më shumë se zgjedhja e tij si anëtar i Bordit Drejtues të AGJPP, siç u shpjegua më sipër. Në këtë drejtim, Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK) raportoi se ai nuk mund t'i kryejë të tre funksionet njëkohësisht, përkatësisht nuk mund të jetë anëtar i Këshillit Gjyqësor, anëtar i Bordit Drejtues të Akademisë dhe ushtrues i detyrës së drejtorit në të njëjtën kohë.¹¹⁹ Si rezultat i vërejtjeve të KSHPK, vetëm disa ditë pas zgjedhjeve, ai dha dorëheqje dhe u zgjodh ushtrues detyre i drejtorit të AGJPP.¹²⁰

Pas një përpjekjeje të pasuksesshme për të zgjedhur një drejtor të ri të AGJPP më 30 gusht 2022,¹²¹ Bordi Drejtues i AGJPP në largim, në një seancë të mbajtur më 28 tetor 2022, vendosi të publikojë një thirrje

115 'Njoftim për seancën konstituive të mbajtur të Bordit Drejtues të Akademisë (Соопштение за одржана конститутивна седница на Управниот одбор на Академијата)', *Faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë 'Pavel Shatev'*, 30 nëntor, 2022 <https://bit.ly/3XNULH>.

116 Anëtarët e përbërjes së re të Bordit Drejtues të Akademisë janë: Besa Ademi, Kryetare e Gjykatës Supreme, anëtare e BD e emëruar nga Gjykata Supreme; Isamedin Limani, Gjyqtar i Gjykatës Supreme, zëvendës anëtar i BD, i emëruar nga Gjykata Supreme; Bodan Llazarevski, Prokuror Publik në Prokurorinë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, anëtar i BD, i emëruar nga Prokurori Publik në Prokurorinë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut; Ismail Darlishta, Prokuror Publik në Prokurorinë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, zëvendës anëtar i BD, emërohet nga Prokurori Publik në Prokurorinë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut; Zoran Gerasimovski, anëtar i Këshillit Gjyqësor, anëtar i BD, i emëruar nga Këshilli Gjyqësor; Anita Danilova, gjyqtare e Gjykatës së Lartë Administrative Shkup, zëvendës anëtare e BD, e emëruar nga Këshilli Gjyqësor; Bekim Mehmedi, kryetar i Gjykatës së Apelit Gostivar, anëtar i BD, i emëruar nga Këshilli Gjyqësor; Vaska Nikollovskia Masevska, gjyqtare e Gjykatës Themelore Penale Shkup, zëvendës anëtar i BD, i emëruar nga Këshilli Gjyqësor; Besir Aliu, Prokuror Publik i Prokurorisë Themelore Publike Tetovë, anëtar i BD, i emëruar nga Këshilli i Prokurorëve Publikë; Burim Rustemi, Prokuror Publik në Prokurorinë e Lartë Publike Shkup, zëvendës anëtar i BD, i emëruar nga Këshilli i Prokurorëve Publikë; Fidanka Rajevska, anëtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë, anëtare e BD, e emëruar nga Këshilli i Prokurorëve Publikë; Risto Bojaxhiski, Prokuror Publik i Prokurorisë së Lartë Publike Shtip, anëtar i BD, i emëruar nga Këshilli i Prokurorëve Publikë; Xhemail Saiti, Gjyqtar i Gjykatës Supreme, anëtar BD, i emëruar nga Shoqata e gjyqtarëve; Aleksandar Kambovski, Gjyqtar i Gjykatës së Apelit Manastir, zëvendës anëtar i BD, i emëruar nga Shoqata e Gjykatësve; Ermon Neziri, Prokuror Publik në Prokurorinë Themelore Publike Shkup, anëtar i BD, i emëruar nga Shoqata e Prokurorëve Publikë; Jelena Dogazanska Koleva, Prokurorë Publike në Prokurorinë Themelore Publike Shtip, zëvendës anëtare e BD, e emëruar nga Shoqata e Prokurorëve Publikë; Valentina Shaurek, Këshilltare shtetërore për drejtësi në Ministrinë e Drejtësisë, anëtare e BD, e emëruar nga Ministri i Drejtësisë dhe Aneta Toshevska, Shef Departamenti në Ministrinë e Drejtësisë, zëvendës anëtar i BD, i emëruar nga Ministria e Drejtësisë.

117 'Njoftim për seancën konstituive të mbajtur të Bordit Drejtues të Akademisë (Соопштение за одржана конститутивна седница на Управниот одбор на Академијата)'.

118 Ibid.

119 'KSHPK kundër Gerasimovskit: Ai nuk u konsultua me ne, një gjyqtar nuk mund të kryejë tre funksione (Антикорупциска контра Герасимовски: Не се консултираше со нас, не може судија да извршува три функции)', A1 On, 2 dhjetor, 2022, <https://a1on.mk/macedonia/antikorupciska-kontra-gerasimovski-ne-se-konsultiral-so-nas-ne-mozhe-sudija-da-izvrshuva-tri-funkcii/>.

120 'Shpallje nga Sesioni i 188-të i AJPP-së (Соопштение од 188-та седница на АЈПО)', *Faqja zyrtare e Akademisë së Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë 'Pavel Shatev'*, 5 dhjetor, 2022 <https://bit.ly/3kAisCo>.

121 'Bordi Drejtues i Akademisë së Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë nuk ka zgjedhur një drejtor, do të shpallë një thirrje të re (Управниот одбор на Академијата за судии и јавни обвинители не избра директор, ќе распишува нов оглас)', 30 shtator, 2022 <https://www.360stepeni.mk/upravniot-odbora-na-akademijata-za-sudii-i-javni-obviniteli-ne-izbra-direktor-ke-raspishuva-nov-oglas/>.

të re.¹²² Thirrja u njoftua më 16 nëntor 2022. Katër kandidatë aplikuan për thirrjen,¹²³ përfshirë drejtorin aktual të Akademisë, i cili u rizgjodh për pozicionin më 9 dhjetor 2022.¹²⁴

Në seancën e Bordit Drejtues të AGJPP në largim, të mbajtur më 28 tetor 2022, është marrë vendim edhe për publikimin e thirrjes për një gjeneratë të re të nëntë të kandidatëve për trajnimin fillestar në AGJPP.¹²⁵ Pas marrjes së vendimit janë formuar edhe komisionet për provim pranues në AGJPP (sqaruar më lartë).¹²⁶ Thirrja për pranimin e praktikantëve për trajnimin fillestar të kandidatëve për gjyqtarë dhe prokurorë publikë pritet të publikohet në periudhën e ardhshme.

Më 9 nëntor 2022, pas një procesi të gjatë dhe afateve të humbura të përcaktuara në Strategjinë 2017-2022 për Reformën e Sektorit Gjyqësor,¹²⁷ Draft versioni i Ligjit të ri për Procedurën Penale u botua përfundimisht në ENER.¹²⁸ Me këtë projektligj, më shumë se një e treta e neneve të ligjit ekzistues tani janë ndryshuar dhe plotësuar.¹²⁹

Një nga nenet që pritet të ndryshojë Ligji i ri për Procedurën Penale është neni 371 paragrafi 2, i cili zvogëlon abuzimin me shtyrjen e gjykimeve për shkak të ndryshimeve në përbërjen e këshillit gjyqësor ose gjyqtarit individual.¹³⁰ Kjo do të thotë se me ligjin e ri materialet e prodhuara evidentuese nuk paraqiten sërish, por këshilli gjyqësor dhe/ose gjyqtari njoftohen me materialin evidentues jashtë seancës gjyqësore.¹³¹ Kjo është veçanërisht e rëndësishme për rastet penale komplekse me një sasi të madhe të provave materiale dhe verbale.¹³² Me ndryshime të tilla do të respektohej edhe parimi i efektivitetit dhe efikasitetit në procedurën gjyqësore.¹³³

122 'Thirrje për 130 kandidatë për gjyqtarë dhe prokurorë, si dhe për drejtor të Akademisë (Оглас за 130 кандидати за судии и обвинители, како и за директор на Академијата)'.

123 Fillimisht, zgjedhja e drejtorit të ri duhej të mbahej më 7 dhjetor 2022, por për shkak të pranimi të vonuar të dokumentacionit me postë për kandidatin, gjyqtarin Andrej Dimovski nga Gjykata Civile e Shkupit, zgjedhjet u mbajtën më 9 dhjetor 2022. Nuk u zgjedh Drejtori i Akademisë së Gjyqtarëve dhe Prokurorëve: Posta u vonua dhe në minutat e fundit solli kandidaturë nga gjyqtari Dimovski (Не се избра директор на Академијата за судии и обвинители: Поштата доцнела и во последен момент донесе кандатура од судијата Димовски)', A1 On, 7 dhjetor 2022, <https://a1on.mk/macedonia/ne-se-izbra-direktor-na-akademijata-za-sudi-bi-obit-i-mbi-mbi-mbi-docata-doc-na-i-vë-do-zgjedhur-domente-kandidate-kandidate-dudata-dudovski?scf=p1=w=w>.

124 'Natasha Gaber-Demjanovska u rizgjodh drejtoreshë e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë (Наташа Габер-Демјановска реизбрана за директорка на Академијата за судии и јавни обвинители)', Radio Evropa e Lirë, 9 dhjetor 2022, <https://www.slobodnaevropa.mk/a/32169701.html>.

125 'Thirrje për 130 kandidatë për gjyqtarë dhe prokurorë, si dhe për drejtor të Akademisë (Оглас за 130 кандидати за судии и обвинители, како и за директор на Академијата)'.

126 'Njoftim nga Sesioni i 420te i Këshillit Gjyqësor të RMV - 24.11.2022 (Соопштение од 420-та седница на Судскиот совет на РСМ - 24.11.2022 година)', 'Shpallje nga Sesioni i 69-të i Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut (Соопштение од 69та седница на Советот на јавни обвинители на Република Северна Македонија)'.

127 Grupi i punës që hartoi ligjin e ri përbëhet nga palët e interesuara, gjegjësisht përfaqësues të organeve dhe institucioneve shtetërore, publikut profesional dhe organizatave të shoqërisë civile. Në këtë drejtim, është e rëndësishme të përmendet se grupi i punës është krijuar me vendim të Ministrit të Drejtësisë, në datë 1 prill 2021. Para themelimit të këtij grupi punues, procesi i hartimit të ndryshimeve të Ligjit për Procedurën Penale kishte filluar që në vitin 2017, kur u përbë një grup punues nga përfaqësues të institucioneve relevante, gjyqtarë, prokurorë publikë dhe akademikë, dhe kjo pjesë e procesit ishte mjaft e mbyllur në raport me publikun para s ai të përfshihej përmes përfaqësuesve të Grupit Blueprint në grupin punues katër vjet më vonë.

128 Ministria e Drejtësisë, 'Propozim për Ligjin për Procedurën Penale (Предлог на Закон за Кривична постапка)', *Regjistri Nacional Elektronik i Rregulloreve - ENER*, 9 nëntor, 2022 https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=76038.

129 Objektivat kryesore që duhet të arrihen përmes ndryshimeve të Ligjit për Procedurën Penale janë: a. Harmonizimi i Ligjit për Procedurën Penale me direktivat e reja të miratuara të BE-së në lidhje me të drejtën për interpretim dhe përkthim në procedurën penale, të drejtën për informim në procedurën penale, mbrojtjen e të dhënave personale brenda bashkëpunimit në çështjet penale, mbi standardet e së drejtës, mbështetjes dhe mbrojtjes së viktimave të krimeve; b. Shqyrtimi dhe ndryshimi i amendamenteve tashmë të hartuara të Ligjit për Procedurën Penale me qëllim të tejkalimit të interpretimit jouniform dhe zbatimit jouniform në praktikë të disa dispozitave; c. Përkufizimi i saktë i dispozitave në lidhje me urdhërimin, shtrirjen dhe përfundimin e masës së paraburgimit dhe përkufizime të sakta të dispozitave për negociimin e fajësisë.

130 Ministria e Drejtësisë, 'Propozim për Ligjin për Procedurën Penale (Предлог на Закон за Кривична постапка)'.

131 Ibid.

132 'Ndryshime në LPP: Gjykimet nuk do të vonohen më për shkak të ndryshimit të gjyqtarit ose jurisë (Измени на ЗКП: Судеја повеќе нема да се одолговлекуваат поради смена на судија или поротник)', *Fokus*, 17 nëntor, 2022, <https://fokus.mk/izmeni-na-zkp-sudena-ta-poveke-nema-da-se-odolgovlekuvaat-poradi-smena-na-sudija-ili-porotnik/>.

133 Ibid.

Efikasiteti

Në periudhën tremujore, u zgjedhën dy gjyqtarë të rinj kushtetues.¹³⁴ Më 28 tetor 2022, Kuvendi zgjodhi gjyqtarin nga Gjykata e Apelit në Shkup, Fatmir Skender, dhe këshilltaren shtetërore për legjislacionin civil në Ministrinë e Drejtësisë, Tatjana Vadiç-Bosaxhieva, si gjyqtarë kushtetues.¹³⁵ Megjithatë, diskutimi mbi propozimin e fundit vazhdon ende në Komisionin për Zgjedhje dhe Emërime,¹³⁶ ndërsa një tjetër gjyqtar kushtetues ka dalë në pension.¹³⁷ Moszgjedhja e katër gjyqtarëve të mbetur nga Kuvendi mund ta çojë vendin në një krizë kushtetuese.¹³⁸

Ligjet për ndryshimin e Ligjit për Shërbimin e Prokurorit Publik¹³⁹ dhe Ligjit për Shërbimin Gjyqësor¹⁴⁰ u miratuan më 3 nëntor 2022, në vazhdimin e seancës së 82-të të Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, pas një procedure të shkurtuar.¹⁴¹ Gjegjësisht, ndryshimet në Ligjin për Shërbimin Gjyqësor arrijnë barazinë e personelit në sektorin privat dhe në atë publik, duke vendosur të njëjtën sasi të pagës minimale ligjore dhe harmonizimin (në nivele) të pagave të tjera të nëpunësve gjyqësorë në të gjitha shkallët dhe gjithashtu siguron vazhdimësinë e ndryshimeve të pagave në administratën gjyqësore në raport me pagën minimale në nivel kombëtar, si një objektiv afatgjatë. Në kuadër të harmonizimit të Ligjit për Shërbimin Gjyqësor me Ligjin për Paga Minimale,¹⁴² ka edhe rritje të pagave të të punësuarve në shërbimin gjyqësor për 15%.¹⁴³

Përmirësimi i kapaciteteve të shërbimit të prokurorisë ka për qëllim harmonizimin e Ligjit për Shërbim të Prokurorisë me Ligjin për të Punësuarit në Sektorin Publik¹⁴⁴ dhe Ligjin për Nëpunësit Administrativë¹⁴⁵ pasi që zgjidhja e mëparshme ligjore përmban mospërputhje në lidhje me përcaktimin dhe pagesat e shtesave për pagat e nëpunësve prokurorialë.¹⁴⁶ Ligji për ndryshimin e Ligjit për Prokurorinë Publike përcakton të njëjtën sasi të pagës minimale ligjore dhe harmonizimin (në nivelet e pagave) të pagave të tjera të nëpunësve prokurorialë në të gjitha shkallët, si dhe siguron vazhdimësi të ndryshimit të pagave në administratën prokuroriale në raport me pagën minimale në nivel nacional.¹⁴⁷

134 'Fatmir Skender dhe Tatjana Vasić Bozaxhieva zgjidhen si gjyqtarë të rinj kushtetues (Фатмир Скендер и Татјана Васиќ Бозаџиева избрани за нови уставни судии)', Sloboden Pecat, 28 tetor, 2022, <https://www.slobodenpecat.mk/fatmir-skender-i-tatjana-vasik-bozadzheva-izbrani-za-novi-ustavni-sudii/>.

135 Ibid.

136 'Fjalim nga Konferenca përfundimtare për shtyp e Kryetares së Gjykatës Kushtetuese Dobrila Kacarska', *Faqja zyrtare e Gjykatës Kushtetuese të Maqedonisë së Veriut*, 3 janar 2023, <http://ustavensud.mk/?p=23342&lang=en>.

137 'Kryetarja e Gjykatës Kushtetuese, Dobrila Kacarska, informoi kryetaren e Këshillit Gjyqësor, Pavlina Červenkovska, për skadimin e mandatit të gjyqtarës Vangelina Markudova (Претседателката на Уставниот суд Добрила Кацарска со писмо ја извести претседателката на Судскиот совет, Павлина Црвенковска за истекот на мандатот на судијата Вангелина Маркудова), *Faqja zyrtare e internetit e Gjykatës Kushtetuese të Maqedonisë*, 7 tetor 2022, 1679.mud/udensi?p87.

138 'Gjykata Kushtetuese përballet me "Zhdukjen" ligjore pas 31 vjet pavarësi (Уставниот суд пред правно „исчезнување“ по 31 година во независна Македонија)', MKD, 12 tetor, 2022, <https://www.mkd.mk/makedonija/sudstvo/ustavniot-sud-pred-pravno-ischeznuvanje-po-31-godini-postoenje>.

139 'Ligji për ndryshimin e ligjit për Prokurorinë Publike (Закон за изменување на Законот за јавнообвинителска служба)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut* Nr. 42/2020.

140 'Ligji për ndryshimin e ligjit për Prokurorinë Publike (Закон за изменување на Законот за јавнообвинителска служба)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut* Nr. 42/2020.

141 'Ligjet për Shërbimin Gjyqësor, Prokurorinë Publike dhe për Ekzekutimin e Sanksioneve janë miratuar (Донесени законите за судска, јавнообвинителска служба и за извршување санкции)', *Nezavisen*, 3 nëntor, 2022 <https://nezavisen.mk/doneseni-zakonite-za-sudska-javnoobvinitelska-sluzhba-i-za-izvrshuvanje-scii/>.

142 'Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për pagën minimale në Republikën e Maqedonisë së Veriut (Закон за изменување и дополнување на Законот за минимална плата во Република Северна Македонија)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut* Nr. 41/2022.

143 Abazi Imeri et al., 'Analizë: Vlerësimi gjithëpërfshirës i Zbatimit të Strategjisë për Reformën në Sistemin e Drejtësisë (2017-2022)'.

144 'Projektligji për punonjësit e sektorit publik (Предлог закон за вработените во јавниот сектор)', Regjistri Nacional Elektronik i Rregulloreve të Republikës së Maqedonisë së Veriut- ENER, https://ener.gov.mk/default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=60142.

145 'Ligji për nëpunësit administrativë (Закон за административни службеници)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë* Nr. 27/2014; 199/2014; 48/2015; 154/2015; 5/2016; 80/2016; 127/2016; 142/2016; 2/2017; 16/2017; 11/2018 dhe *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut* Nr. 275/2019; 14/2020; 215/2021; 99/2022.

146 Abazi Imeri et al., 'Analizë: Vlerësimi gjithëpërfshirës i Zbatimit të Strategjisë për Reformën në Sistemin e Drejtësisë (2017-2022)'.

147 Ibid.

Në nëntor dhe dhjetor 2022, Gjykata e Apelit Shkup pranoi ankesat e të pandehurve në lëndët 'Trezor'¹⁴⁸ dhe 'Target- Fortesa'¹⁴⁹, duke anuluar kështu aktgjykimet e shkallës së parë dhe duke i kthyer lëndët në Gjykatën Themelore Penale Shkup për rishqyrtim dhe rigjykim. Me këtë, i pandehuri kryesor në të dy rastet u lirua nga dënimet e shqiptuara tetëvjeçare¹⁵⁰ dhe dymbëdhjetëvjeçare¹⁵¹. Si arsye për anulimin e aktgjyimeve të shkallës së parë, u tregua se ishin konstatuar shkelje thelbësore të dispozitave të Ligjit për Procedurën Penale nga Gjykata Themelore Penale Shkup, e cila vë në pikëpyetje gjendjen faktike dhe zbatimin korrekt të Ligjit Penal.¹⁵² Me këtë vendim të Gjykatës së Apelit Shkup është hapur mundësia e parashkrimit të statutit në rastin e të pandehurit të parë në rastin 'Target- Fortesa', nëse deri në vitin 2025 nuk kalon aktgjykim i ri përfundimtar.¹⁵³

Për shkak të kritikave dhe presionit nga publiku, veçanërisht nga publiku ekspert, Këshilli Gjyqësor filloi të hetojë arsyet për shtyrjen në dëgjimin e ankesave në lëndët nga Gjykata e Apelit e Shkupit.¹⁵⁴ Kjo është arsyeja pse që nga marsi 2022 për të parën, dhe prill 2022 për të dytën, nuk është diskutuar në një seancë publike në Gjykatën e Apelit të Shkupit.¹⁵⁵

Më 22 dhjetor 2022, në Gjykatën Penale Themelore të Shkupit është caktuar seancë për rigjykimin e të pandehurit të parë në rastin 'Titanik 2', tre vjet pas anulimit të aktgjykimit të shkallës së parë.¹⁵⁶ Por seanca nuk u mbajt për shkak të mungesës së të pandehurit.¹⁵⁷ Lidhur me këtë, midis Gjykatës Themelore Penale Shkup dhe Burgut të Strugës u krijua një mosmarrëveshje se kush duhet të fajësohet për mospjesëmarrjen e të pandehurit në seancën e caktuar.¹⁵⁸ Seanca e humbur u riplanifikua dhe u mbajt më 26 dhjetor 2022.¹⁵⁹ Ndërkohë, Drejtoria për Ekzekutimin e Sanksioneve kreu një inspektim të jashtëzakonshëm në Burgun e Strugës, ku u konstatua se nuk kishte lëshime nga ana e administratës së burgut, por një gabim teknik nga gjykata.¹⁶⁰

148 'NJOFTIM PUBLIK (СООПШТЕНИЕ ЗА ЈАВНОСТ)', Gjykata e Apelit Shkup - Portali Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 25 nëntor 2022, <https://bit.ly/3R0Z2m5>.

149 'NJOFTIM PUBLIK (СООПШТЕНИЕ ЗА ЈАВНОСТ)', 16 dhjetor 2022.

150 'Gjykata e Apelit e Shkupit e shfuqizoi dënimin për Mijalkovin, që kërkonte që ai të kalonte 8 vjet në burg dhe të kthente 860 mijë euro në buxhet (Апелација укина пресуда за Мијалков со која требаше да лежи 8 години во затвор и во буџетот да се вратат 860 илјади евра)', A1 On, 25 nëntor, 2022 <https://bit.ly/3wkMi0e>.

151 'Gjykata e Apelit e Shkupit e rrëzoi Aktgjykimin për përgjim, Mijalkov u lirua nga dënimi me burg 12-vjeçar (Апелација ја укина пресудата за прислушувањето, Мијалков ослободен од 12-годишната затворска казна)', A1 On, 16 dhjetor, 2022 <https://a1on.mk/macedonia/apelacija-ja-ukina-presudata-za-prislushkuvanjeto-mijalkov-osloboden-od-12-gishnata-zatvorska-kazna/>.

152 'NJOFTIM PUBLIK (СООПШТЕНИЕ ЗА ЈАВНОСТ)', 25 nëntor 2022.; 'NJOFTIM PUBLIK (СООПШТЕНИЕ ЗА ЈАВНОСТ)', 16 dhjetor 2022.

153 'Vendimet e rrëzuara- "Drejtesia" e vjetëruar (Поништени пресуди- застарена „правда“)', Radio Evropa e Lirë, 19 dhjetor, 2022, <https://bit.ly/3QXUzAC>.

154 'Do të hetohet pse gjykatësit e Apelit mbajtën në sirtar rastet e përgjimit me të cilat Mijalkov u dënua nga Gjykata e Shkallës së Parë me 20 vjet burg (Ќе се истражува зошто апелационите судии ги држат во фиока предметите за прислушувањето со кои Мијалков неправосилно е осуден на 20 години затвор)', Sakam Da Kazam, 23 nëntor, 2022, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/ke-se-istrazuva-zoshto-apelacionite-sudii-gi-drzhat-vo-fioka-predmetite-za-prislushuvaneto-so-koi-mijalkov-nepravosilno-e-osuden-na-20-godini-zatvor/>.

155 Ibid.

156 'NJOFTIM PUBLIK (СООПШТЕНИЕ ЗА ЈАВНОСТ)', Gjykata e Apelit Shkup - Portali Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 23 dhjetor, 2019 <https://bit.ly/3D7Q9I9>.

157 'Nuk dihet ku është Mijalkovi- Edhe pse ai ishte i ftuar siç duhet, këtë mëngjes nuk u shoqërua nga burgun në Strugë për rigjykimin e 'Titanik 2' (Ње се знае каде е Мијалков- Утринава не беше спроведен од затворот во Струга за повторното судење за „Титаник 2“, а бил уредно поканет)', Sakam Da Kazam, 22 dhjetor, 2022, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/ne-se-znae-kade-e-mijalkov-utrinava-ne-beshe-sproveden-od-zatvorot-vo-struga-za-povtorenoto-sudene-za-titanik-2-a-bil-uredno-pokanet/>.

158 Gjykata Penale kundër Burgut të Strugës: Kthimi nga urdhri i shoqërimit tregon se kur Mijalkovi duhej të ishte sjellë në 'Titanik 2' (Кривичен контра струшкиот затвор: Повратницата од наредбата за спровод покажува кога Мијалков требаше да биде донесен на „Титаник 2“), 360 Stepeni, 22 dhjetor, 2022 <https://360stepeni.mk/krivichen-kontra-strushkiot-zatvor-povratnitsata-od-naredbata-za-sprovod-pokazhuva-koga-mijalkov-trebashe-da-bide-donesen-na-titanik-2/>.

159 Кëtë mëngjes, një seancë e re dëgjimore për 'Titanik 2': Mijalkovi këtë herë i marrë nga burgun i Strugës (Претпладнево ново рочиште за „Титаник 2“: Мијалков овојпат спроведен од струшкиот затвор)', Telma TV, 26 dhjetor, 2022, <https://telma.com.mk/2022/12/26/pretpladnevo-novo-rochishte-za-titanik-2-mijalkov-ovojpat-sproveden-od-strushkiot-zatvor/>.

160 'Hetimi vërtetoi se autoritetet e burgut në Strugë vepruan ligjërisht në çështjen 'Mijalkov' (Истрагата докажа дека затворските власти во Струга за случајот „Мијалков“ постапиле законски)', A1 On, 23 dhjetor, 2022, <https://a1on.mk/macedonia/istragata-dokazha-deka-zatvorskite-vlasti-vo-struga-za-sluchajot-mijalkov-postapile-zakonski/>.

Lufta kundër korrupsionit

Në tetor, Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK) nënshkroi marrëveshje për përdorimin elektronik të të dhënave që gjenden në Regjistrin Qendror të Republikës së Maqedonisë së Veriut¹⁶¹ dhe në Agjencinë për Kadastër të Patundshmërive.¹⁶² Me nënshkrimin e marrëveshjeve, KSHPK-ja do të jetë në gjendje të marrë të dhënat e nevojshme në dispozicion të këtyre institucioneve në formë elektronike pa paraqitur kërkesa me shkrim, të cilat duhet të rrisin efikasitetin dhe efektivitetin e saj, veçanërisht në fushën e regjistrimit dhe monitorimit të statusit dhe interesave pronësore.

KSHPK dhe Ministria e Punëve të Brendshme (MPB) nënshkruan marrëveshje për bashkëpunim dhe shkëmbim të të dhënave në formë elektronike dhe memorandum për bashkëpunim. Me marrëveshjen për shkëmbimin e të dhënave, Ministria e Punëve të Brendshme do t'i mundësojë KSHPK-së që të marrë të dhëna në formë elektronike përmes shërbimeve të internetit dhe t'i përpunojë ato në një formë të strukturuar elektronike të paracaktuar, në kohën më të shkurtër të mundshme. Memorandumi për bashkëpunim parasheh bashkëpunim ndërmjet dy institucioneve në lehtësimin dhe përmirësimin e sistemit për mbrojtje të fiskëllyesve në Republikën e Maqedonisë së Veriut.¹⁶³ KSHPK gjithashtu nënshkroi një memorandum bashkëpunimi me Ministrinë për Shoqëri Informatike dhe Administratë (MSHIA), duke parashikuar një intensifikim të bashkëpunimit midis këtyre institucioneve me qëllim të avancimit, promovimit dhe inkurajimit të procesit të trajnimit të administratës publike në drejtim të ngritjes së vetëdijes dhe avancimit të njohurive për parandalimin e korrupsionit dhe konfliktit të interesave.¹⁶⁴

Në mes të tetorit, KSHPK vendosi të mbyllë disa çështje kundër zyrtarëve të ndryshëm aktualë dhe të mëparshëm, të cilët pas marrjes së detyrës nuk i kanë dorëzuar në kohë pyetësorët e tyre, për shkak se kanë paguar gjokat që u ishin vënë. Midis këtyre zyrtarëve janë Ministri i Mjedisit Jetësor dhe Planifikimit Hapësinor, Kryetari i Këshillit Gjyqësor dhe ushtruesi i detyrës drejtor i Teatrit Shqiptar të Shkupit. Përveç kësaj, KSHPK konkludoi se interesi material nuk mund të vërtetohet në asnjë rast dhe gjithashtu hodhi poshtë raportin kundër punës së një ish-zëvendësministri të Kulturës lidhur me pretendimet për keqpërdorim të detyrës zyrtare dhe përfitim material me zhatje parash.¹⁶⁵

Nga fundi i tetorit, partia opozitare VMRO-DPMNE pretendoi se 123 zyrtarë publikë kanë pasuri me vlerë rreth 30 milionë euro të padeklaruar në pyetësin që janë të detyruar ta dorëzojnë në KSHPK

161 'U NËNSHKROA MARRËVESHJA PËR PËRDORIMIN ELEKTRONIK TË TË DHËNAVE ME REGJISTRIN QENDROR TË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT (ПОТПИШАН ДОГОВОР ЗА ЕЛЕКТРОНСКО КОРИСТЕЊЕ НА ПОДАТОЦИ СО ЦЕНТРАЛНИОТ РЕГИСТАР НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА)', *Official Website of the State Commission for Prevention of Corruption*, 6 tetor, 2022 <https://bit.ly/3ZVQfWF>.

162 'KSHPK fiton qasje elektronike në të dhënat e Agjencisë së Kadastrës së Patundshmërive (ДКСК добива електронски пристап до податоците на Агенцијата за катастар на недвижности)', *Faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit*, 28 tetor, 2022 <https://bit.ly/3iVdPSZ>.

163 'Presidenti i KSHPK, Biljana Ivanovska dhe Ministri i Brendshëm, Oliver Spasovski, nënshkruan një marrëveshje për bashkëpunimin dhe shkëmbimin e të dhënave në formë elektronike dhe një Memorandum për përmirësimin e sistemit të mbrojtjes së fiskëllyesve, si një mjet efektiv në luftën kundër korrupsionit (Претседателката на ДКСК, Билјана Ивановска и Министерот за внатрешни работи, Оливер Спасовски, потпишаа Договор за соработка и размена на податоци во електронска форма и Меморандум за унапредување на системот на заштита на укажувачите, како ефективна алатка во борбата против корупцијата)', *Uebfaqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit*, 14 tetor, 2022, <https://bit.ly/3HqgJbU>.

164 'Signed Memorandum of Cooperation with the Ministry of Information Society and Administration (Потпишан Меморандум за соработка со Министерството за информатичко општество и администрација)', *Official Website of the State Commission for Prevention of Corruption (blog)*, 3 November, 2022, <https://bit.ly/3wqsFUF>.

165 'KSHPK mbylli disa raste për mosparaqitjen e pyetësorëve nga zyrtarët (ДКСК затвори повеќе предмети за недоставување на анкетен лист од функционерите)', *Pravdiko*, 14 tetor, 2022, <https://www.pravdiko.mk/dksk-zatvori-poveke-predmeti-za-nedostavuvane-na-anketen-list-od-funktsioneri/>.

dhe kërkuar që KSHPK të ndërmarrë veprime në lidhje me këtë çështje.¹⁶⁶ Kryetari i KSHPK-së inkurajoi partinë që të paraqesë çdo dokument që mbështet këto pretendime në KSHPK dhe se KSHPK-ja do të veprojë në përputhje me rrethanat.¹⁶⁷

Në nëntor, u bë një pretendim i kontravers se djali të Kryetarit aktual të Kuvendit iu dha e drejta për të marrë provimin e jurisprudence me një vendim diskrecional të një ish-ministri të Drejtësisë (MD), pa përmbushur kërkesat e përcaktuara arsimore.¹⁶⁸ KSHPK ka kryer një hetim dhe ka arritur në përfundimin se kandidati ka përfunduar studimet pas dhënies së provimit të jurisprudence, por koha nuk përputhet. Megjithatë, ata deklaruan se nuk mund ta konfirmojnë këtë sepse dokumentet më të vjetra në MD nuk mbahen dhe nuk mund të bëjnë asgjë më shumë për këtë rast, por se janë të përkushtuar për përmirësimin sistematik të gjërave.¹⁶⁹

Organet drejtuese

Janë ngritur ankesa penale kundër dy policëve për pranimin e një ryshfeti. Përkatesisht, efektivet kanë kërkuar dhe kanë marrë ryshfet gjatë kontrollit të trafikut, kur ishin të detyruar të lëshonin një urdher pagese për kundërvajtje për një shkelje të konfirmuar të trafikut për kalim në dritë të kuqe.¹⁷⁰

Pavarësia dhe paanshmëria

Pas reagimeve për përzgjedhjen e Prokurorit Publik Themelor të PTHPNKOK shpjeguar më lart,¹⁷¹ më 6 dhjetor 2022, u njoftua nga Ambasadori i SHBA se ekipi i sanksioneve të Uashingtonit kishte ardhur në mënyrë që të hetojë më agresivisht korrupsionin në mesin e zyrtarëve të kaluar dhe të tanishëm dhe të marrë parasysh të gjitha përgjigjet e mundshme.¹⁷²

Prokuroria Publike

Në periudhën raportuese ka vazhduar gjykimi i rastit “Softveri”, ku i akuzuar i parë është ish-Sekretari i Përgjithshëm i Qeverisë. Gjykimi është në procedurë e paraqitjes së dëshmive, në të cilën janë mbajtur një sërë dëshmish në lidhje me lëndët për të cilat akuzohet.¹⁷³ Lidhur me këtë, ish-Sekretari i Përgjithshëm i

166 ‘Petrushevski: 123 Zyrtarët fshehën asetet me vlerë 30 milionë euro, KSHPK duhet të përmbushë detyrën e tij ligjore (Петрушевски: 123 функционери криеле имот вреден 30 милиони евра, ДКСК да си ја изврши законската должност)’, Centar.Mk, 1 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3HKL6tr>.

167 ‘VMRO-DPMNE i ka shpallur 4 funksionarë me “asete sekrete” - Kovačevski: Nëse kanë informacion, duhet ta paraqesin atë në KSHPK (ВМРО-ДПМНЕ објави 4 функционери со „тајни имоти“ – Ковачевски: Ако имаат сознанија да ги достават до антикорупциска)’, TV 21, 25 tetor, 2022 <https://bit.ly/3jcTZCY>.

168 Si e kaloi djali i Talat Xhaferit provimin e jurisprudence dhe si u regjistrua në Akademinë për gjykatës dhe prokurorë publikë? (Како синот на Талат Џафери полагал правосуден испит и се запишал на Академија за судии?), Kanal 5, 28 nëntor, 2022, <https://kanal5.com.mk/kako-sinot-na-talat-djaferi-polagal-pravosuden-ispit-i-se-zapishal-na-akademija-za-sudii/a557605>.

169 ‘ANTI-KORRUPSION: Djali i Talat Xhaferit Barleti e kaloi provimin e jurisprudence para diplomimit, por nuk mund të hapet rast (АНТИКОРУПЦИСКА: Барлет, синот на Талат Џафери положи правосуден испит пред да дипломира, но не може да се отвори предмет)’, Denesen.Mk, 25 nëntor, 2022 <https://bit.ly/3KZxUbc>.

170 ‘Akuza penale kundër dy oficerëve të policisë për pranimin e ryshfetit (Кривична пријава против двајца полицајци за примање поткуп)’, Pravdiko, 26 tetor, 2022 <https://www.pravdiko.mk/krivichna-prijava-protiv-dvajtsa-politsajtsi-za-primane-potkup/>.

171 ‘SHBA-ja është e habitur nga zgjedhja e Islamit Abazit, veçanërisht pas shpenzimit të milionë dollarëve për trajnimin e prokurorëve (САД се збунети од изборот на Ислам Абазит, особено по потрошени милиони долари за обука на обвинители)’,

172 ‘Ambasadorja Angela Aggeler në Twitter: “Ekipi i sanksioneve nga Uashingtoni këtu për të hedhur një vështrim më agresiv mbi aktorët e korrumpuar të kaluar dhe aktualë dhe për të marrë parasysh të gjitha përgjigjet e mundshme” ’, Profili zyrtar në Twitter i Ambasadores së SHBA në Maqedoninë e Veriut, Angela Ageler (blog), 6 dhjetor 2022 <https://twitter.com/usambnmacedonia/status/1600068419646533632>.

173 ‘Rashkovski pretendon se softueri është blerë vetëm për analizë dhe i kërkon gjykatës ta testojë atë live (Рашковски тврди дека софтверот бил набавен само за анализи и бара од судот да го тестира во живо)’, 360 Stepeni, 1 nëntor, 2022, <https://360stepeni.mk/rashkovski-tvrdi-deka-softverot-bil-nabaven-samo-za-analizi-i-bara-od-sudot-da-go-testira-vo-zhivo/>; ‘Spasovski: Unë nuk isha i njohur me softuerin e Rashkovskit, MPB po bënte analizat e veta për përmirësimin e “Safe City” me kërkesë të Zaevit (Спасовски: Не бев запознаен со софтверот на Рашковски, МВР правеше свои анализи за надградба на „Сейф сити“ на барање на Заев)’, 360 Stepeni, 1 nëntor, 2022 <https://bit.ly/3Dq47if>.

Qeverisë ngriti kallëzim penal kundër dy prokurorëve për shkak të shpërdorimit të detyrës zyrtare, punës neglizhente në shërbim, paraqitjes së provave të rreme, parandalimit të provave dhe privimit të paligjshëm të lirisë.¹⁷⁴ Prokurorët gjithashtu morën akuza të ngjashme nga pronari i kompanisë nga i cili i pandehuri i parë ka blerë softuerin për shkelje të kushteve.¹⁷⁵

Një komandant, një zëvendës komandant, një udhëheqës i ndërrimit dhe gjashtë policë u arrestuan në një operacion të kryer nga MPB dhe PTHPNKOK në kalimin kufitar Tabanocë. Personat e lartpërmendur u ndaluan për shpërdorim të pozitës zyrtare, sepse gjatë kontrollit, në dollapët e policëve u gjet një kuti kartoni me sasi të madhe të parave në prerje të ndryshme kartëmonedhash në shumë valuta, përfshirë denarë maqedonas, euro, franga zvicerane, dollarë amerikanë dhe lira turke.¹⁷⁶

Në mes të nëntorit, PTHPNKOK paraqiti një ankesë penale kundër kryetarit të përkohshëm të një organi të themeluar nga Qeveria me dyshimin se ai ka kryer keqpërdorim të pozitës së tij zyrtare. Ai dyshohet se ka përdorur pozitën e tij për të përfituar në mënyrë të paligjshme një shumë totale prej 75,722 euro për vete dhe për persona të tjerë, në dëm të buxhetit të institucionit.¹⁷⁷

Kuadri ligjor

Ndryshimet e shumëpritura të Kodit Penal kaluan leximin e parë në Kuvend dhe janë në pritje të fazave të mëtejshme të procedurës legislative.¹⁷⁸ Ky Draft-Kod paraqet zbatimin e Konventës së Stambollit, duke krijuar inkriminime të reja që mbulojnë dhunën me bazë gjinore, duke ripërcaktuar ato ekzistuese dhe duke e bërë politikën penale më të rreptë në lidhje me këto krime. Përveç kësaj, ka ndërhyrje në lidhje me krimet që lidhen me sigurinë e gazetarëve, disa dispozita janë ndryshuar në lidhje me konfiskimin dhe torturën dhe ekziston harmonizimi me Direktivën (BE) 2017/1371 për luftimin e mashtrimit në lidhje me interesat financiare të BE-së, përmes zbatimit të ligjit penal.

Më 9 nëntor, draft-versioni i Ligjit të ri për Procedurën Penale u publikua në Regjistrin Nacional Elektronik të Rregulloreve (ENER).¹⁷⁹ Qëllimi i ligjit të ri është që të harmonizohet me direktivat e miratuara të BE-së në lidhje me të drejtën për interpretim dhe përkthim në procedurën penale, të drejtën për informim në procedurën penale, mbrojtjen e të dhënave personale brenda bashkëpunimit në çështjet penale, mbi standardet e së drejtës, mbështetjes dhe mbrojtjes së viktimave të krimeve. Përveç kësaj, ai synon të kapërcejë interpretimin jo-uniform dhe zbatimin jo-uniform në praktikë të disa dispozitave të ligjit aktual-

174 'Rashkovski me akuza penale kundër prokurorëve Ruskovska dhe Trajčeva (Рашковски со кривични пријави против обвинителките Русковска и Трајчева)', *Telma TV*, 28 nëntor, 2022, <https://telma.com.mk/2022/11/28/rashkovski-so-krivichni-prijavitiv-obvinitelkite-ruskovska-i-trajcheva/>.

175 'Pronari i kompanisë nga e cila Rashkovski bleu softuerin - me një akuzë penale kundër Ruskovskës (Сопствениот на фирмата од која Рашковски го набави софтверот - со кривична против Русковска)' *TV 24*, 5 dhjetor 2022, <https://24.mk/details/sopstveniot-na-firmata-od-koja-rashkovski-go-nabavi-sofтверот-so-krivichna-protiv-ruskovska>.

176 'Një komandant, një zëvendës komandant dhe disa oficerë policie u arrestuan në aksionin e djeshëm në "Tabanovcë" (Командир, заменик-командир и неколку полициски службеници се приведени во вчерашната акција на „Табановце“, *360 Stepeni*, 26 dhjetor, 2022, <https://www.360stepeni.mk/komandir-zamenik-komandir-i-nekolku-politsiski-sluzhbenitsi-se-privedeni-vo-vashcherna-ta-aktija-na-tabanov/>.

177 'Një ankesë penale u paraqiti për "Shpërdorimin e pozitës dhe autoritetit zyrtar" (Поднесена кривична пријава за „злоупотреба на службена положба и овластување“), *Centar.Mk*, 18 nëntor, 2022, <https://centar.mk/blog/2022/11/18/podnesena-krivichna-prijava-za-zloupotreba-na-sluzhbena-polozhba-i-ovlastuvane/>.

178 'Përndjekja dhe dhuna ndaj gazetarëve kaloi filtrin e parë parlamentar për hyrjen në Kodin Penal (Демнењето и насилството врз новинари го поминаа првиот собраниски филтер за влез во Кривичниот законик)', *Radio MOF*, 22 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3X-Qz47K>.

179 Ministria e Drejtësisë, 'Propozim i ligjit për Procedurën Penale (Предлог на Законот за кривичната постапка)', Regjistri Nacional Elektronik i Rregulloreve - ENER, 9 nëntor, 2022 https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=76038.

isht në fuqi, për të siguruar një përkufizim të saktë të dispozitave që lidhen me urdhërimin, shtrirjen dhe përfundimin e masës së paraburgimit dhe për të ofruar përkufizime të sakta të dispozitave mbi pranimin e fajësisë.

Ndërsa Ministri i Drejtësisë deklaroi se aktualisht ekzistojnë instrumente dhe mekanizma të zbatueshëm për vërtetimin dhe zbulimin e pasurisë së fituar në mënyrë të paligjshme, ai njoftoi gjithashtu se Projektligji për Origjinën e Pronës do të përgatitet sa më shpejt që të jetë e mundur.¹⁸⁰ Megjithatë, ai nuk është publikuar deri më tani.

180 'Tupański: Ka instrumente dhe mekanizma për të vërtetuar dhe zbuluar gjendjen e pronës së marrë në mënyrë ilegale. (Тупанчески: Постојат инструменти и механизми за докажување и откривање на состојбата на незаконски стекнатиот имот.)', *Faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë*, 25 tetor, 2022 <https://pravda.gov.mk/vest/6430>.

Të drejtat themelore

Jurisprudenca e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut

Në një aktgjykim të dhënë më 13 dhjetor 2022, Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ) konstatuan se dy shkolla fillore, Gjorgji Sugarev në Manastir dhe Goce Dellçev në Shtip, kishin shkelur të drejtën për mosdiskriminim (neni 14) në lidhje me të drejtën për arsim (neni 2 i Protokollit 1) të fëmijëve romë. Fëmijët romë mësonin në klasa gjithnjë e më të ndara për disa vjet, një tendencë që përfundoi me klasa të përbëra tërësisht nga fëmijë romë për shkak se prindërit jo romë i largonin fëmijët e tyre dhe i regjistronin në shkolla gjatë. Kjo rezultoi në ndjenjën e prindërve të fëmijëve romë se cilësia e arsimit që u ofrohet fëmijëve në shkollat me shumicë rome ka rënë. Kështu, GJEDNJ krijoi trajtim diskriminues dhe u dha kompensim familjeve të këtyre fëmijëve.¹⁸¹

Avokati i Popullit

Pas konstatimit se 23 personave me aftësi të kufizuara u është refuzuar ndihma financiare nga shteti për shkak të moshës, Avokati i Popullit kërkon ndryshimin e Ligjit për Mbrojtje Sociale.¹⁸² Ai vendosi elemente diskriminuese në këtë ligj ku është përcaktuar se personat më të vjetër se 65 vjeç nuk kanë më të drejtë për ndihmë financiare, edhe pse sipas Avokatit të Popullit, atëherë ata kanë më së shumti nevojë.¹⁸³

Edhe pse viti aktual shkollor është tashmë në tremujorin e dytë, Avokati i Popullit vazhdon të pranojë peticione nga prindërit e nxënësve lidhur me mungesën e asistentëve arsimorë.¹⁸⁴ Si zgjidhje afatgjate, Avokati i Popullit rekomandon që Ministria e Arsimit dhe Shkencës (MASH) të intensifikojë aktivitetet për miratimin e një Ligji të ri për Arsimin e Mesëm dhe ta harmonizojë atë me Konventën për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, dhe deri atëherë, duke pasur parasysh se viti shkollor vazhdon, Avokati i Popullit rekomandon që MASH të mundësojë arsimim të pandërprerë dhe mbështetje nga një ndihmës arsimor për çdo fëmijë me aftësi të kufizuara.¹⁸⁵

Tortura ose trajtime ose ndëshkime të tjera mizore, çnjerëzore ose poshtëruese

Në fillim të dhjetorit, Ministria e Drejtësisë publikoi një njoftim për tre anëtarë nga Republika e Maqedonisë së Veriut në Komitetin Evropian për Parandalimin e Torturës dhe Trajtimin ose Dënimit Çnjerëzor ose Poshtërues (KPT).¹⁸⁶

181 GJEDNJ, 'Rasti i Ellmazovës dhe Të tjerët kundër Maqedonisë së Veriut (Aplikimet nr. 11811/20 dhe 13550/20)', 13 dhjetor 2022, <https://bit.ly/3i92Cxs>.

182 Iniciativa për ndryshimin dhe plotësimin e dispozitave të Ligjit për mbrojtjen sociale (Иницијатива за изменување и дополнување на одредбите од Законот за социјалната заштита), Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, Nr. 104/2019, 146/2019, 275/2019, 302/2020, 311/2020, 163/2021, 294/2021 dhe 99/ 2022.

183 'Avokati i Popullit kërkon ndryshime në Ligjin për mbrojtjen sociale të personave me aftësi të kufizuara (Омбудсманот бара измени во законот за социјална заштита на лицата со попреченост)', Telma TV, 23 nëntor, 2022 <https://bit.ly/3D9R7x8>.

184 'MINISTRIA E ARSIMIT ËSHTË BËRË DEPARTAMENTI MË PROBLEMATIK DHE MË DISFUNKSIONAL, AVOKATI I POPULLIT ZIBERI PUBLICOI TË GJITHA ANKESAT E PRINDËRVE DHE STUDENTËVE (МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ СТАНУВА НАЈПРОБЛЕМАТИЧЕН И НАЈНЕФУНКЦИОНАЛЕН РЕСОР, ОМБУДСМАНОТ ЗИБЕРИ ГИ ОБЈАВИ СИТЕ ПОПЛАКИ НА РОДИТЕЛИ И УЧЕНИЦИ)', Sdk.Mk, 30 shtator, 2022 <https://bitly/34S34B>.

185 'Avokati i Popullit: Ka nxënës për të cilët nuk ofrohen asistentë arsimorë (Народен правобранител: Има ученици за кои не се обезбедени образовни асистенти)', Radio MOF, 3 dhjetor, 2022, <https://www.radiomof.mk/naroden-pravobranitel-ima-uchenci-za-koi-ne-se-obezbedeni-obrazovni-asistenti/>.

186 'Shpallje publike për tre anëtarë nga Republika e Maqedonisë së Veriut në Komitet evropian për parandalimin e torturës dhe dënimeve ose trajtimeve çnjerëzore ose poshtëruese (Јаве оглас за избор на тројца кандидати за член од Република Северна Македонија во Европскиот комитет за превенција од TORTURA и нехуман или понижувачки третман или казнување)', Official Website of the Ministry of Justice, 5 December, 2022 <https://bit.ly/3Di5YG0>.

Gjykata Penale Themelore Shkup dënoi dy policë të cilët u shpallën fajtorë për keqtrajtim në kryerjen e detyrës. Të dy policët iu afruan një personi dhe i kërkuan identifikimin. Personi u përgjigj, gjë pas së cilës ata e kontrolluan me inat dhe e goditën në kokë. Më pas e prangosën dhe filluan ta godasin sërish. Pas kësaj të lënduarin e ngritën dhe e çuan në komisariat.¹⁸⁷ Të dy oficerët u dënuan me një vit burg dhe u pezulluan për tre vjet.

Objektet e burgut dhe paraburgimit

Pasi Avokati i Popullit kreu një vizitë të veçantë në objektin korrektues në Idrizovë dhe lëshoi një rekomandim për të lëvizur vajzat nën moshë në objektin korrektues Vollkovija, ku edhe djemtë vuajnë dënime të tyre, por janë të ndarë në mënyrë adekuate sipas ligjit dhe kanë qasje në objektet e duhura sipas standardeve të përcaktuara,¹⁸⁸ Ministri i Drejtësisë deklaroi se ky rekomandim është zbatuar dhe se vajzat nën moshë do të vuajnë dënimin e tyre në objektin korrektues Vollkovija.¹⁸⁹

Një personalitet televiziv që vuante dënimin në objektin korrektues në Idrizovë u rrah brutalisht dhe u dërgua në spital.¹⁹⁰ MD lëshoi një deklaratë duke shpjeguar se një procedurë disiplinore do të zhvillohet kundër personave të dënuar që kanë kryer sulmin fizik dhe se zyrtarët nga Drejtoria për Ekzekutimin e Sanksioneve do të kryejnë një inspektim të plotë të objektit.¹⁹¹ Ky incident bëri që Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut (KHDNJ) të rritet alarmi për të dhunën ndërmjet të dënuarve, e cila shpesh ndodh në institucionet e burgjeve, shpesh për shkak të mungesës së stafit të burgjeve, por edhe për shkak të stafit të pamjaftueshëm të trajnuar të burgjeve.¹⁹²

Në fillim të dhjetorit, KHDNJ publikoi raportin e tij mbi gjendjen dhe kushtet në institucionet penale dhe objektet korrektuese 2022.¹⁹³ Gjetjet në raport shfaqin kushte të përmirësuara materiale në disa institucione të burgjeve, si dhe përpjekje për edukimin e stafit, por gjithashtu tregojnë ekzistencën e mangësive sistematike, siç janë: niveli i ulët i bashkëpunimit multisektorial midis institucioneve kompetente, qasja në kujdesin shëndetësor dhe arsimin, korrupsioni, kushtet e jetesës nën standard në disa institucione të burgjeve, si dhe mungesa e kushteve të përshtatshme për zbatimin e programeve të risocializimit dhe aktivitetet e kohës së lirë dhe profesionale të personave të dënuar.

187 Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut i Republikës së Maqedonisë së Veriut, "A New Court Decision That Sanctions Police Brutality (Нова судска одлука што ја санкционира полициската бруталност)", 19 dhjetor 2022, <https://mhc.org.mk/news/nova-sudska-odluka-shto-ja-sankcionira-polisciskata-brutalnost/>.

188 'Për të njëjtën masë, djemtë shkojnë në një strukturë korrigjuese, vajzat shkojnë në burg (За иста мерка, момчињата во воспитно-поправен дом, девојчињата во затвор)', *24 Vesti*, 2 prill, 2022, <https://24.mk/details/za-ista-merka-momchinjata-vo-vospitno-popraven-dom-devojchinjata-vo-zatvor>.

189 Ministria e Drejtësisë, 'Tupaњeski: Në Vollkovi, masa "Referimi në SHEK" do të zbatohet për të miturit që shërbejnë dënimin (Тупанчески: Во Волковија ќе се издржува мерката „упатување во ВПД“ за малолетничките на кои име е изречена)', 20 tetor 2022, <https://pravda.gov.mk/vest/6424>.

190 'Boki 13 u rrah në burg nga tre të burgosur, u dërgua në spital me ambulancë (Тројца затвореници го претепале Боки 13 во затвор, со Брза помош однесен во болница)', *A1 On*, 21 tetor, 2022, <https://a1on.mk/macedonia/trojca-zatvorenici-go-pretepale-bo-ki-13-vo-zatvor-so-brza-pomosh-odnesen-vo-bolnica/>.

191 Ministria e Drejtësisë, 'Njoftim (Соопштение)', 21 tetor, 2022, <https://pravda.gov.mk/vest/6427>.

192 'Institucionet duhet të mbrojnë të dënuarit me rrezik të lartë (Институциите мора да ги заштитат осудениците во висок ризик)', *Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 21 tetor, 2022, <https://mhc.org.mk/news/instituciite-mora-da-gi-zashtitat-osudenice-vo-visok-rizik/>.

193 Ina Xhugumanova, 'Raport mbi gjendjen dhe kushtet e institucioneve penale dhe objekteve korrektuese 2022 (Извештај за состојбите и условите во казнено – поправните установи и воспитната установа 2022 година)' (Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 6 dhjetor, 2022), <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2022/12/borba-protiv-tortura-i-nehuman-tretman.pdf>.

Mbrojtja e të dhënave personale

Në periudhën raportuese, Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale (PDPA) ka zbatuar 51 udhëzime, njoftime dhe përgjigje të kontrolluesve/përpunuesve në lidhje me perceptimin e rreziqeve, rregullave, masave mbrojtëse dhe të drejtave në lidhje me përpunimin e të dhënave personale; katër indikacione për organet qeveritare dhe organet shtetërore në lidhje me rregulloret dhe instrumentet e tjera ligjore të publikuara në Gazetën Zyrtare; një tregues për ndërmarrjen e masave të duhura teknike; gjashtë mendime në lidhje me projektligjet, aktet nënligjore dhe materialet e tjera në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale, dhe ka vepruar mbi dy kërkesa për miratim për përpunimin e të dhënave personale sipas nenit 84 të Ligjit për Mbrojtjen e të Dhënave Personale.¹⁹⁴

PDPA ka kryer gjithsej 47 inspektime gjatë periudhës raportuese, nga të cilat 36 kanë qenë të rregullta dhe 11 të paparalajmëruara, ndërsa nuk ka kryer asnjë mbikëqyrje të rregullt elektronike.¹⁹⁵

Nga 72 ankesa të paraqitura në PDPA në periudhën raportuese, shumica janë nga individë që i referohen rrjeteve sociale (58), përkatësisht profileve të rreme dhe të hakuara, ankesa që i referohen publikimit të fotografive, videove dhe regjistrimeve audio të njerëzve të tjerë në profilet e njerëzve të tjerë në mediat sociale. 14 ankesat e tjera kanë të bëjnë me ushtrimin e të drejtave të subjekteve të të dhënave personale, përpunimin e të dhënave personale përmes sistemeve të mbikëqyrjes me video, etj.¹⁹⁶

PDPA vazhdoi të kryejë rregullisht trajnime për mbrojtjen e të dhënave personale.¹⁹⁷ Deri në fund të periudhës së raportimit, ajo organizoi sesionin e 12^{-të} dhe 13^{-të} të trajnimeve për mbrojtjen e të dhënave personale.

Liria e shprehjes

Në fillim të nëntorit, Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë (SHGM) dhe Sindikata e Pavarur e Gazetarëve dhe Punonjësve Mediatikë (SSNM) kërkuar miratimin e menjëhershëm të ndryshimeve të Kodit Penal që aktualisht janë të bllokuara në Kuvend,¹⁹⁸ të cilat do të mundësonin mbrojtje më të madhe të gazetarëve dhe punonjësve mediatikë, pasi sulmet ndaj tyre do të trajtoheshin si sulme ndaj personave zyrtarë. Ndryshimet që parashohin dënime më të ashpra për veprat penale 'vrasje', 'përdorim i forcës', 'rrezikim i sigurtisë' dhe 'pengim i zyrtarit nga kryerja e një akti zyrtar', kur ato kryhen kundër gazetarëve ose punëtorëve të mediave, kanë kaluar leximin e parë në Kuvend dhe presin faza të mëtejshme të procedurës legjislativë.¹⁹⁹

194 Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 'Paraqitja e Informacionit Publik (Доставување на информации од јавен карактер)' 1 shkurt 2023.

195 Ibid.

196 Ibid.

197 PDPA në përputhje me projektin e binjakëzimit të financuar nga BE "Mbështetje për Zbatimin e Kuadrit Ligjor të Modernizuar për Mbrojtjen e të Dhënave" organizon trajnime për punonjësit e PDPA, për zyrtarët për mbrojtjen e të dhënave personale dhe përfaqësuesit e institucioneve dhe kompanive nga sektori publik dhe privat. Në përputhje me projektin, PDPA gjithashtu realizoi trajnime të specializuara për procedurën e mbikëqyrjes së PDPA-së, si dhe trajnime të destinuara për organet dhe institucionet shtetërore në temën e metodologjisë për harmonizimin e ligjeve sektoriale dhe për një projektligj që transponon të ashtuquajturën direktivë pol-core.

198 'Gazetarët kërkojnë miratimin e menjëhershëm të ndryshimeve në Kodin Penal për mbrojtjen e tyre më të madhe (Новинарите бараат итно усвојување на измените на Кривичниот законик за нивна поголема заштита), *Radio MOF*, 2 nëntor, 2022, <https://www.radiomof.mk/novinarite-baraat-itno-usvojuvanje-na-izmenite-na-krivichniot-zakonik-zaivna-pogolema-zashtita/>.

199 'Përndjekja dhe dhuna ndaj gazetarëve kaloi filtrin e parë parlamentar për hyrjen në Kodin Penal (Демнењето и насилството врз новинари го поминаа првиот собраниски филтер за влез во Кривичниот законик)'.

Më 17 nëntor, Kuvendi miratoi Ligjin e ri për përgjegjësinë civile për shpifje dhe fyerje, duke ulur dënimet ndaj gazetarëve, redaktorëve dhe subjekteve juridike për shpifje dhe fyerje deri në pesë herë në krahasim me ligjin e mëparshëm.²⁰⁰

Pas një ndërprerjeje prej katër vjetësh, mundësia e kthimit të reklamave shtetërore në kanalet private të radios dhe televizionit po kthehet përsëri me një propozim për ndryshimin e Ligjit për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuale që vjen nga pesë deputetë. Propozimi kërkon fshirjen e nenit 102 të ligjit, i cili ndaloi rrjedhjen e parave shtetërore për fushatat në mediat private, siç justifikohet me transparencë më të madhe në përzgjedhjen e fushatave transmetuese me interes publik, si dhe zbatimin më të shpeshtë të tyre dhe transmetimin për të rritur ndërgjegjësimin publik. Shoqatat e gazetarëve paralajmërojnë për ndikim të mundshëm politik nëse amendamenti miratohet nga Kuvendi.²⁰¹ Ndryshimet e këtij ligji shkaktojnë shqetësime shtesë pasi që parashihet që fondet për financimin e veprimtarisë radiodifuzive, për funksionimin dhe zhvillimin e Radiotelevizionit të Maqedonisë, të cilat sigurohen nga buxheti i shtetit në shumën prej 1%, do të reduktohen në 0.9% të të ardhurave të përgjithshme të realizuara në vitin para-prak fiskal. Këshilli programor i Radiodifuzerit Publik dhe SHGM paralajmërojnë se ky dallim do të bartet në televizionet private dhe radiot për fushata me interes publik për tema të vendosura nga partitë politike.²⁰²

PTHP Shkup emëroi një nga prokurorët e tyre publikë si person kontakti në lidhje me rastet që lidhen me sigurinë e gazetarëve, të cilat janë nën juridiksionin e këtij institucioni.²⁰³ Ky vendim është marrë pas rekomandimit të SHGM-së për të krijuar një departament të veçantë në kuadër të PTHP Shkup me qëllim të rritjes së sigurisë së gazetarëve. Ky pozicion ka për qëllim të shërbejë si një linjë e drejtpërdrejtë komunikimi midis gazetarëve të sulmuar dhe PTHP Shkup dhe të koordinojë procedurat në lidhje me shkatërrimin e pronës që u përket gazetarëve dhe punonjësve të medias kur i referohet punës së tyre.²⁰⁴

Sipas një studimi të publikuar nga SHGM për 'Qëndrimet dhe perceptimet e gazetarëve mbi transparencën e gjyqësorit në Maqedoninë e Veriut', gazetarët mendojnë se gjyqësori nuk kontribuon sa duhet për të mbrojtur lirinë e shprehjes në Maqedoninë e Veriut, sigurinë e gazetarëve dhe gazetarët nuk besojnë se ka hetim efektiv ose ndëshkim për sulmet ndaj tyre. Mungesa e komunikimit midis gjyqtarëve dhe gazetarëve dhe mungesa e rregullave dhe procedurave të përcaktuara qartë për transparencë dhe marrëdhënie me publikun janë identifikuar si sfidat kryesore që pengojnë procesin e ndërtimit të partneritetit dhe bashkëpunimit midis gazetarëve dhe institucioneve gjyqësore.²⁰⁵

Sipas një sondazhi që analizon ngacmimet në internet të gazetarëve femra në Maqedoninë e Veriut, të kryer nga Platforma për Gazetari Hulmuese dhe Analizë (PINA), nga 103 gazetare femra të anketuara

200 Ligji për përgjegjësinë civile për shpifje dhe fyerje (Закон за граѓанска одговорност за навреда и клевета), Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë Nr. 251/22.

201 A do të blejë qeveria përsëri ndikim në media? (Дали власта пак ќе купува влијание во медиумите?), Slobodnaevropa.Mk, 16 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3HkEXUA>.

202 'Këshilli programor pranë RTM dhe SHGM: Buxheti i RTM shkurtohet në mënyrë jo transparente (Програмскиот совет при МРТ и ЗНМ: на нетранспарентен начин се крати буџетот на МРТ)', *Faqja zyrtare e Shoqatës së Gazetarëve të Maqedonisë*, 19 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3iZjd7v>.

203 'SHGM: PTHP Shkup ka emëruar një prokuror publik si person kontakti për rastet që lidhen me sigurinë e gazetarëve (ЗНМ: ЗНМ: ОЈО Скопје назначи јавен обвинител за контакт за предмети поврзани со безбедноста на новинарите)', *Faqja zyrtare e Shoqatës së Gazetarëve të Maqedonisë*, 4 tetor, 2022, <https://bit.ly/3QtqZmw>.

204 'KA FILLUAR BASHKËPUNIMI I SHGM ME PROKURORIN PËR GAZETARËT E SULMUAR, AKTIVIZOHEN EDHE HETIME TË VIETRA TË PAZGJIDHURA (ПОЧНА СОРАБОТКАТА НА ЗНМ СО ОБВИНИТЕЛКАТА ЗА НАПАДНАТИ НОВИНАРИ, СЕ АКТИВИРААТ И СТАРИТЕ НЕРЕШЕНИ ИСТРАГИ)', *Faqja zyrtare e Shoqatës së Gazetarëve të Maqedonisë*, 31 tetor, 2022 <https://bit.ly/3ivQHKw>.

205 Davor Pashoski, 'Qëndrimet dhe perceptimet e gazetarëve për transparencën e gjyqësorit në Maqedoninë e Veriut (Ставови и перцепции на новинарите за транспарентноста на правосудството во Северна Македонија)' (Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë, 1 tetor, 2022), https://znm.org.mk/wp-content/uploads/2022/09/Studija_MK_10092022-1.pdf.

në vend, 81.6% janë përballur me ngacmime në internet.²⁰⁶ Nga ky numër, pothuajse gjysma (43.7%) e gazetarëve femra të ngacmuara nuk e kanë raportuar ngacmimin askund, ndërsa pjesa më e madhe e gazetarëve të tjerë (32%) e kanë raportuar atë në redaksinë e tyre. Ndërsa ky studim tregon se sulmet ndaj gazetarëve kanë një komponent gjinor, ai njëkohësisht përsërit mungesën e besimit që gazetarët kanë në institucionet për të siguruar mbrojtje për ta.

Me rastin e Ditës së të Drejtave të Njeriut, më 10 dhjetor, SHGM publikoi një analizë të re të titulluar “Liria e të shprehurit dhe siguria e gazetarëve para Gjykatës në Strasburg - analizë e aktgjykimeve të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut në rastet e Maqedonisë sipas nenit 10 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut”. Autorët e këtij publikimi analizuan mbrojtjen e të drejtës së informimit përmes mbrojtjes së gazetarëve dhe profesionit të gazetarisë, si dhe përmes mbrojtjes së të drejtës së qytetarëve për t’u informuar në mënyrë adekuate për temat relevante. Përfundimet dhe rekomandimet janë se liria e shprehjes mund të ekzistojë dhe të jetë aktive vetëm duke krijuar një mjedis legjislativ dhe institucional, për zbatimin aktual të standardeve të GJEDNJ në kuadër të punës së mediave maqedonase.²⁰⁷

Pasi u botua hulumtimi i një gazetari për trajtimin eksperimental të COVID-19 në një spital privat,²⁰⁸ filloi një hetim zyrtar nga PTHP dhe u kërkua një inspektim i veçantë.²⁰⁹ Më pas, pronari i spitalit ngriti padi për përcaktimin e përgjegjësisë civile për shpifje dhe kompensim për dëmin jomaterial në vlerë prej 1,200,000 denarësh, së bashku me kërkesën për heqjen e hulumtimit, i cili do të çonte në censurë brutale të të gjithë industrisë mediatike, nëse do të jepej nga gjykata, sipas SSNM.²¹⁰ Megjithatë, Gjykata Themelore Civile Shkup e refuzoi kërkesën, që u mirëprit nga SHGM, e cila deklaroi se ky vendim mbron të drejtën e lirisë së shprehjes.²¹¹

SHGM dhe Radiotelevizioni i Maqedonisë (RTM) nënshkruan Memorandum për bashkëpunim i cili paraqet marrëveshje të përbashkët për realizimin e aktiviteteve të përbashkëta në kuadër të planeve vjetore të punës sipas qëllimeve strategjike. Memorandumi u përfundua me qëllim të përmirësimit të kapaciteteve të gazetarëve në shërbimin e tyre publik, rrjetëzimin e tyre dhe forcimin e bashkëpunimit të ndërsjellë.²¹²

206 Bojana Jovanovska, ‘Nga Normalizimi në Vetë-Censurë – Analiza e ngacmimit online ndaj gazetarëve femra në Maqedoninë e Veriut (Од нормализација до самоцензура – АНАЛИЗА на онлајн вознемирувањето врз новинарките во Северна Македонија)’ (Platforma për Gazetari Hulumtuese dhe Analizë- PINA, 7 tetor, 2022), <https://bit.ly/3XTSubC>.

207 Velimir Delovski dhe Kostadin Bogdanov, ‘Analizë: Liria e shprehjes dhe siguria e gazetarëve para Gjykatës në Strasburg - Analizë e vendimeve të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut në rastet e Maqedonisë sipas nenit 10 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (Анализа: Слободата на изразување и безбедноста на новинарите пред Судот во Стразбур - Анализа на пресудите на Европскиот суд за човекови права во македонските предмети по членот 10 од Европската конвенција за човекови права)’ (Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë, 10 dhjetor, 2022), https://zn.org.mk/wp-content/uploads/2022/12/Analiza_Presudi_ECHR_061222_2-1.pdf.

208 ‘Prokuroria formoi një rast pas dokumentarit “Gjak i pistë” (Обвинителството оформи предмет по допен глас по документарниот филм „Нечиста крв“) Laboratori i Raportimit Investigativ, 18 korrik, 2022, <https://irl.mk/obvinitelstvoto-oformi-predmet-po-dopen-glas-po-dokumentarniot-film-nechista-krv/>.

209 ‘Hetimi i Hapur dhe Inspektimi i Jashtëzakonshëm për Klinikën “Zhan Mitrev” pas Stories së IRL rreth trajtimit eksperimental të COVID-19 (Отворена истрага и вонредна инспекција за клиниката „Жан Митрев“ по сторијата на ИРЛ за експерименталното лекување Ковид-19)’, *Radio MOF*, 18 korrik, 2022 <https://bit.ly/3WTKzKn>.

210 ‘SSNM: Gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën e Dr. Mitrev për të hequr hulumtimin IRL (СЧМ: Судот да не го прифати барањето на д-р Митрев за забрана на истражувањето на ИРЛ), *Radio MOF*, 19 tetor, 2022, <https://www.radiomof.mk/ssnm-sudot-da-ne-go-prifati-baranjeto-na-d-r-mitrev-za-zabrana-na-istranzhvanjeto-na-irl/>.

211 ‘Gjykata refuzoi kërkesën për censurimin e Kërkimit të IRL-së, SHGM përshëndeti vendimin (Судот го отфрли барањето за цензура на истражувањето на ИРЛ, од ЗНМ ја поздравил одлуката)’, *Radio MOF*, 20 tetor, 2022, <https://www.radiomof.mk/sudot-go-otfrli-baranjeto-za-cenzura-na-istranzhuvano-na-irl-zodnm-ja-pozdravija-odlukata/>.

212 ‘Memorandumi për bashkëpunim mes SHGM dhe RTM: Trajnimi i vazhdueshëm për gazetarët dhe kameramanët në shërbimin publik (Меморандум за соработка помеѓу ЗНМ и МРТ: Постојани обуки за новинарите и снимателите во јавниот сервис)’, *Faqja zyrtare e Shoqatës së Gazetarëve të Maqedonisë*, 15 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3XmEFSx>.

Sulmet ndaj gazetarëve

Gjatë periudhës raportuese, Agjencia për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuale (ASHMAV) reagoi ndaj gjashtë incidenteve që përfshijnë sulme ndaj gazetarëve: 1. sulmi fizik i pronarit të mediumit online 'Burevesnik' dhe gazetarit, 2. sulmi verbal dhe fizik i ekipit të TV 24, 3. sjellja e pahijshme e drejtorit të kompanisë së ngrohjes 'Shkupi-Sever' ndaj një gazetari, 4. kërkesa e ministrit të mëparshëm të drejtësisë për fshirjen e një artikulli gazetaresk, 5. sjellja joprofesionale e Sekretarit të Përgjithshëm të Qytetit të Shkupit, i cili nuk iu përgjigj pyetjeve të gazetarëve gjatë një konference për shtyp, dhe, 6. kërkesa e oficerëve të policisë ndaj një gazetari për të fshirë një video të bërë gjatë protestave të kompanive private të transportit. Ata nuk gjetën asnjë gjuhë urrejtjeje të përhapur nga ndonjë media.²¹³

Gjatë filmimit të një historie mbi një oligark ukrainas, i kërkuar për pastrim parash në vendin e tij të lindjes, i cili ka regjistruar vendbanimin e tij në Shkup, pronari i një shtëpie fqinje sulmoi ekipin televiziv me sulme verbale dhe më pas sulmoi fizikisht kameramanin që filmoi të gjitha incidentet jashtë pronës së sulmuesit.²¹⁴ Sulmuesi u ndalua shpejt nga oficerët e policisë dhe MPB deklaroi se PTHP Shkup është njoftuar për incidentin dhe do të paraqitet një ankesë penale kundër sulmuesit.²¹⁵ SHGM dhe SSNM kanë dënuar incidentin dhe kanë përsëritur kërkesën e tyre për miratimin e ndryshimeve në Kodin Penal.²¹⁶ Më në fund, PTHP Shkup filloi procedurën kundër sulmuesit dhe paraqiti një propozim në gjykatë për vendosjen e tij në arrest shtëpiak.²¹⁷

Një gazetar, gjatë kryerjes së detyrës së tij gazetareske ndërsa ishte i pranishëm në një seancë në Gjykatën Themelore Civile në Shkup, u sulmua verbalisht nga një anëtar i publikut sepse ngaqë po përdorte laptopin e tij për të marrë shënime në seancë. SHGM e interpretoi këtë si përpjekje për censurë dhe pengim të ushtrimit të profesionit gazetaresk dhe e ndihmoi gazetarin në parashkrimin e petitionit kundër gjyqtarit para Këshillit Gjyqësor.²¹⁸

Një shembull tjetër i ndërhyrjes së një institucioni shtetëror në punën e gazetarëve ishte parandalimi nga policia i një ekipi mediatik nga filmimi i protestave në lidhje me bllokadat e kompanive të transportit privat në Shkup. Gjatë protestave, një gazetar u përpoq të filmonte oficerët e policisë që po tërhiqnin zvarrë një grua, por ata i kërkuan gazetarit të fshinte regjistrimin. SHGM deklaroi se incidenti ishte një shembull i qartë i censurës së mediave dhe njoftoi se do të raportohet në Departamentin e Kontrollit të Brendshëm në MPB.²¹⁹

213 Agency for Audio and Audiovisual Media Services, 'Submission of Public Information (Доставување на информации од јавен карактер)', 17 January, 2023.

214 'Një kameraman i TV 24 u sulmua fizikisht (Физички нападнат снимател на ТВ 24)', 24 Vesti, 14 nëntor, 2022 <https://24.mk/details/fizichki-napadnat-snimatel-na-tv-24>.

215 Ministria e Punëve të Brendshme: Sulmuesi i kameramanit të TV 24 i arrestuar (МВР: Приведен нападот на снимателот на ТВ 24)', 360 Stepeni, 14 nëntor, 2022, <https://360stepeni.mk/mvr-priveden-napagachot-na-snimatelot-na-tv-24/>.

216 'Organizatet e gazetarëve kanë dënuar sulmin ndaj kameramanit nga TV 24, Përgjegjësia e Kërkesës dhe Ndryshimet e Kodit Penal (Новинарските организации го осудија нападот на снимателот од ТВ 24, бараат одговорност и измени на Кривичниот закон)', Radio MOF, 15 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3IEkzyY>.

217 'Propozim i arrestit shtëpiak për një person të dyshuar për dhunë ndaj një ekuipazhi mediatik (Предложен куќен притвор за лице осомничено за насилство врз новинарска екипа)', Faqja zyrtare e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, 15 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3VWB5gQ>.

218 'Petition përpara Këshillit Gjyqësor për shkeljen e të drejtës së kolegut Kristijan Llandov për të Raportuar nga një Seancë Gjyqësore (Претставка до Судски совет за повреда на правото на kolegata Кристијан Ландов да известува од судско рочиште)', Faqja zyrtare e Shoqatës së Gazetarëve të Maqedonisë, 16 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3JpVlzx>.

219 'SHGM: Policia ose Censorët - Video e fshirë në mënyrë skandaloz në TV21 (ЗНМ: Полиција или цензори – скандалозно избришан видеозапис на ТВ21)', Radio MOF, 8 dhjetor, 2022, <https://www.radiomof.mk/znm-policija-ili-cenzori-skandalozno-izbrishan-video-zapis-na-tv21/>.

Të drejtat e fëmijës

Komiteti për të Drejtat e Fëmijës në Kombet e Bashkuara (OKB) publikon vëzhgimet e tij mbi mekanizmat e vendit për t'u marrë me diskriminimin e fëmijëve dhe dhunën ndaj tyre. Ndërsa Komiteti vlerësoi krijimin e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMĐ) në pajtim me Ligjin për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, ata gjithashtu theksuan shqetësimet e mbetura në lidhje me ekzistencën e stereotipeve dhe normave sociale që çojnë në diskriminim ndaj fëmijëve, veçanërisht ndaj fëmijëve romë, fëmijëve me aftësi të kufizuara dhe fëmijëve dhe të rinjve lezbike, homoseksualë, biseksualë, transgjorë dhe interseksualë (LGBTI). Komiteti gjithashtu shprehu shqetësimin e tij për përpjekjet e pamjaftueshme sistematike për të trajtuar dhunën e bashkëmoshatarëve në shkollë, ngacmimin në internet dhe dhunën ndaj këtyre grupeve të fëmijëve dhe rekomandon që zbatimi i masave të merret me diskriminimin e shumëfishtë dhe ndërsektorial ndaj fëmijëve me aftësi të kufizuara. Gjithashtu të merret me forcimin e masave për të promovuar përfshirjen e fëmijëve me aftësi të kufizuara në komunitet dhe për të siguruar qasje të barabartë në të gjitha shërbimet në komunitet, veçanërisht aktivitetet kulturore, sportive dhe rekreative.²²⁰

Në fillim të tetorit 2022, MASH mori vendim për krijimin e një Këshilli për promovimin e arsimit dhe shkencës. Qëllimi fillestar i këtij Këshilli është që përfundimisht të gjendet një zgjidhje për çështjen e mungesës së teksteve shkollore në shkollat fillore dhe të mesme, ndërsa më gjerësisht, Këshilli është themeluar me qëllim që të përmirësojë cilësinë e arsimit dhe shkencës, optimizimin në arsim, forcimin e sistemeve të notimit dhe vlerësimit, reformimin e kurrikulave me fokus më të madh në rezultatet e të nxënës, orientimin më të mirë të programeve të arsimit dhe aftësimin profesional në nevojat e tregut të punës, si dhe programet në arsimin e lartë për të pasqyruar nevojat e tregut të punës.²²¹

Grupet e cënueshme dhe parimi i mosdiskriminimit

Në periudhën raportuese, KPMĐ ka marrë 64 ankesa dhe ka hapur një rast me iniciativë të tij. Gjatë kësaj periudhe, janë marrë gjithsej 40 vendime, ndërsa diskriminimi është konstatuar në 14 prej këtyre rasteve, në bazë të kombësisë ose përkatësisë etnike (katër raste), personalitetit dhe statusit social (katër raste), gjinisë (dy raste), përkatësisë në një grup të marginalizuar (dy raste), orientimit seksual (një rast), identitetit gjinor (një rast), gjuhës (një rast), besimeve të tjera dhe bazave të tjera (dy raste).²²²

Në fillim të nëntorit, pas dorëheqjes së kryetarit dhe anëtarit të KPMĐ, anëtarët e KPMĐ zgjedhën një kryetar dhe nënkryetar të ri.²²³

Raporti i KE i vitit 2022 për Maqedoninë e Veriut, i botuar më 12 tetor, përsëriti të njëjtat çështje nga Raporti i mëparshëm. Këto janë sfidat e shumta logjistike dhe financiare që pengojnë punën e KPMĐ. Për më tepër, u deklarua se Qeveria përsëri ka shkurtuar buxhetin vjetor të KPMĐ, dhe mungesa e stafit administrativ ende vazhdon. Vërejtje ka edhe për mungesën e pavarësisë së KPMĐ në lidhje me shpen

220 'Komiteti për të Drejtat e Fëmijës në OKB me një seri kritikash se si shteti merret me diskriminimin (Комитетот за правата на детето при ОН со низа крити како државата се справува со дискриминацијата)', *Radio MOF*, 4 tetor, 2022, <https://www.radiomof.mk/komitetot-za-pravata-na-deteto-pri-on-so-niza-kritikiako-drzhavata-se-spravuva-so-diskriminacijata/>.

221 'Qeveria miratoi vendimin për krijimin e një Këshilli për zgjidhjen e problemit me tekstet shkollore (Владата ја усвои одлуката за формирање на Совет за решавање на проблемот со учебниците)', *Radio MOF*, 5 tetor, 2022, <https://www.radiomof.mk/vlada-ta-ja-usvoi-odlukata-za-formiranje-na-sovet-za-reshavanje-na-problemot-so-uchebnicite/>.

222 Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 'Paraqitja e Informacionit Publik (Доставување на информации од јавен карактер)', 23 janar, 2023.

223 'KPMĐ ka një president të ri (КЦЗД со нов претседател)', *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 3 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3klxkls>.

zimet buxhetore për shkak të mospërputhjes në kornizën aktuale ligjore dhe mungesës së diversitetit në përbërjen e KPMD, veçanërisht në aspektin gjinor dhe personat me aftësi të kufizuara.²²⁴

KPMD lëshoi mendim dhe rekomandime përkatëse në pajtim me petitionin e paraqitur nga Bashkimi i Luftëtarëve të Luftës Nacionalçlirimtare dhe Antifashiste të Maqedonisë 1941-1945 dhe Bordit të përhershëm komunal të qytetarëve- Manastir, kundër Shoqatës Qendra Kulturore Ivan Mihajllor - Manastir, për diskriminim në bazë të përkatësisë nacionale dhe etnike në fushën e aktiviteteve në shoqata, fondacione ose organizata të tjera ndaj anëtarëve, familjeve, mbështetësve dhe admiruesve të Bashkimit të Luftëtarëve, ndaj popullit maqedonas dhe ndaj pjesëtarëve të të gjitha bashkësive etnike në Republikën e Maqedonisë së Veriut. KPMD përcaktoi ngacmimin e zgjatur dhe të shumëfishtë si një lloj më serioz i diskriminimit të kryer nga Shoqata Qendra Kulturore Ivan Mihajllor - Manastir dhe njëkohësisht përcaktoi diskriminimin e tërthortë të kryer nga MD, për shkak të moskryerjes së kompetencave të saj ligjore, gjë që i mundësoi Shoqatës Qendra Kulturore Ivan Mihajllor - Manastir të kryejë aktivitete diskriminuese.²²⁵ Pas konferencës për shtyp kur u shtjellua opinioni, një anëtar i KPMD ishte viktimë e gjuhës së urrejtjes dhe kërcënimeve me vdekje, ndaj të cilave KPMD reagoi fuqishëm.²²⁶

Pas ankesës publike nga nxënësit dhe mendimit të lëshuar nga KPMD për diskriminim indirekt të kryer nga MASH lidhur me rritjen e bursave për studentë dhe nxënës, e cila nuk do të vlente për të gjithë studentët dhe nxënësit, gjegjësisht shumat më të larta do t'u jepeshin vetëm atyre që kanë aplikuar në konkurset e reja të bursave,²²⁷ MASH ka rënë dakord të barazojë bursat për të gjithë studentët.²²⁸

KPMD vendosi se ekziston diskriminim i drejtpërdrejtë i vazhdueshëm në bazë gjinore i kryer nga Institucioni i Shëndetit Publik Klinika Universitare për Sëmundjet e Fëmijëve. Klinika pengon baballarët të shoqërojnë fëmijën e tyre kur fëmija është shtruar në spital, për shkak të praktikës së saj që gjatë mbrëmjes fëmija lejohet të shoqërohet vetëm nga nëna, dhe në rast të mosdisponueshmërisë së nënës, lejohen të shoqërojnë fëmijën vetëm të afërmit femra (gjyshet ose tezet, etj.) të fëmijës së shtruar në spital. Ata e justifikojnë një praktikë të tillë me argumentin se fëmijët qëndrojnë për ditë të shumta dhe vishen atje, kështu që është e papërshtatshme që t'i shoqërojnë prindërit e gjinive të ndryshme KPMD rekomandoi që institucioni t'i japë fund kësaj praktike diskriminuese brenda 90 ditëve.²²⁹

Bazuar në ankesën kundër të punësuarve në MPB për diskriminim të drejtpërdrejtë në bazë të bindjeve politike në fushën e punës dhe marrëdhënieve të punës, KPMD lëshoi mendim duke përcaktuar kështu ngacmim për shkak të degradimit profesional dhe pasigurisë së vazhdueshme.²³⁰ Për shkak të mosveprimit sipas rekomandimit që përmban mendimi i tij, KPMD parashtroi padi për kundërvajtje në gjykatën kompetente, ku Gjykata Themelore në Kumanovë i gjeti fajtorë katër diskriminuesit dhe vendosi sanksione për kundërvajtje ndaj tyre.²³¹

224 'KPMD në Raportin e Progresit të Komisionit Evropian (КСЗД во Извештајот на Европската комисија)', *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 18 tetor, 2022, <https://bit.ly/3ZEAS50>.

225 'Opinion (Мислење)' (Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 13 tetor, 2022), <https://bit.ly/3w9lkYl>.

226 'Kërcënimet e likuidimit fizik të një anëtari të KPMD-së (Закани за физичка ликвидација на член на КСЗД)', *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 17 tetor, 2022 <https://bit.ly/3QGfPLk>.

227 'KPMD shpalli një Raport të shkeljes kundër Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës për bursat e pabarabarta (КСЗД најави прекршочна пријава против МОН за неизедначените стипендии)', *Radio MOF*, 30 gusht, 2022, <https://www.radiomof.mk/kszd-najavi-prekrshochna-prijava-protiv-mon-za-neizednachnite-stipendii/>.

228 'MASH do të barazojë bursat për të gjithë studentët (МОН ќе ги изедначи стипендиите за сите студенти)', *Radio MOF*, 17 dhjetor, 2022 <https://www.radiomof.mk/mon-kje-gi-izednachi-stipendiite-za-site-studenti/>.

229 'KPMD: Është vërtetuar diskriminim i vazhdueshëm në bazë të gjinisë në klinikën pediatrike (КСЗД: Утврдена продолжена дискриминација врз основа на пол во клиниката за детски болести)', *Radio MOF*, 19 dhjetor, 2022 <https://bit.ly/3XVSY1c>.

230 Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 'Opinion (Мислење)', 15 tetor 2021, <https://kszd.mk/wp-content/uploads/2021/12/0801-111-%D0%BE%D0%B4-15.10.21-Se-utvrduva-voznemiurvanje.pdf>.

231 'Për herë të parë, Gjykata sanksionoi një diskriminues pas një kërkesë të paraqitur nga KPMD (За прв пат судот казни дискримinator по барање поднесено од КСЗД)', *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 27 dhjetor, 2022, <https://bit.ly/3wHXnns>.

Gjinia

Ligji për Pagesën e Kompensimit Monetar për Viktimat e Krimeve të Dhunshme u miratua nga Kuvendi më 17 nëntor 2022 dhe do të hyjë në fuqi më 17 maj 2023. Kompensimi monetar ofrohet për të parandaluar viktimizimin e mundshëm dhe viktimizimin dytësor si vuajtje shtesë të shkaktuara nga qasja e autoriteteve kompetente.²³²

Ndryshimet e kodit penal që futin zbatimin e Konventës së Stambollit, kanë kaluar leximin e parë në Kuvend. Me këto ndryshime, specifikohet dhuna shtëpiakedhe për herë të parë përkufizohet dhuna me bazë gjinore ndaj grave. Krimet e përcaktuara rishtazi gjithashtu përfshijnë ngacmimin dhe përndjekjen gjinore, dhe ndryshimet parashikojnë dënime më të larta për krimet e kryera ose që rezultojnë nga dhuna me bazë gjinore.²³³

Në fillim të dhjetorit, Kryeministri dhe Ministri i Financave prezantuan Konceptin e ri të Reformës Tatimore, dhe një nga nismat e përfshira në koncept është ulja e shkallës së TVSH-së nga 18% në 5% për produktet e higjienës menstruale. Kjo është futur për të kontribuar në luftën kundër varfërisë menstruale dhe për të lejuar disponueshmërinë më të madhe të këtyre produkteve për të gjitha gratë dhe vajzat, pavarësisht nga pozita e tyre ekonomike dhe fuqia blerëse. Ndryshimet e paraqitura me Konceptin e ri të Reformës Tatimore janë planifikuar për vitin e ardhshëm.²³⁴

Rrjeti për Mbrojtjen nga Diskriminimi (RRMD), së bashku me organizatat bujqësore dhe OJQ e tjera që i mbështesin ato, kanë theksuar problemin sistematik të mungesës së pushimit të paguar të lehonisë për gratë që punojnë në sektorin bujqësor. 1,075 gra të regjistruara si fermere individuale nuk kanë të drejtë për pushim të paguar të lehonisë, edhe pse kanë sigurim shëndetësor dhe kanë detyrim të rregullt për të paguar sigurim shëndetësor dhe social. Mungesa e rregullimit për këtë kategori të grave në Ligjin për Marrëdhënie të Punës dhe në Ligjin për Sigurime Shëndetësore ka bërë që të shfaqet kjo çështje dhe ndërsa organizatat e shohin zgjidhjen e saj në miratimin e ndryshimeve të këtyre ligjeve, institucionet relevante shtetërore nuk pajtohen. Ata propozojnë miratimin e një programi, i cili nuk do të sigurojë një zgjidhje sistematike, kështu që organizatat që mbështesin gratë që punojnë në sektorin bujqësor po ngrenë çështjen dhe kërkojnë mbështetje më të gjerë.²³⁵

Me rastin e 16 ditëve të aktivizmit kundër dhunës në baza gjinore, Ministri i Punëve të Brendshme iu referua statistikave të policisë nga janari deri në shtator të këtij viti, kur në nivel shtetëror janë raportuar 809 krime të dhunës në familje dhe nga 863 viktima, 669 ishin gra, kryesisht gra, partnere jashtëmarte-sore, nëna dhe vajza. Ndërkohë që ministrja vë në dukje se janë arritur rezultate të mira në sanksionimin e dhunës me bazë gjinore, ka ende shumë punë për të bërë në parandalimin e saj.²³⁶

232 'SHMJR: U miratua Ligji për pagesën e kompensimit monetar për viktimat e krimeve të dhunshme (МЗМП: Донесен е Законот за исплата на паричен надоместок на жртви од кривични дела со насилство)', *Akademik*, 2 dhjetor, 2022, <https://bit.ly/40iBsWj>.

233 'Përndjekja dhe dhuna ndaj gazetarëve kaloi filtrin e parë parlamentar për hyrjen në Kodin Penal (Демнењето и насилството врз новинари го поминаа првиот собраниски филтер за влез во Кривичниот законик)'.

234 'Kovačevski njoŧoi për ulje të taksës së produkteve menstruale nga 18% në 5% (Ковачевски најави намалување на данокот на менструалните производи од 18% на 5%)', Radio MOF, 1 Dhjetor, 2022, <https://www.radiomof.mk/kovachevski-najavi-namaluvanje-na-danokot-na-menstrualnite-proizvodi-od-18-na-5/>.

235 'Gratë fermere prodhojnë ushqim për të gjithë dhe kultivojnë për gjenerata të tëra, por nuk kanë leje lehonie të paguar (Земјоделките произведуваат храна за сите и одгледуваат генерации, а немаат платено породилно отсуство)', Radio MOF, 12 dhjetor, 2022, <https://www.radiomof.mk/zemjodelkite-proizveduvaat-hrana-za-site-i-odgleduvaat-generacii-a-nema-plato-porodo-notsustvo/>.

236 'Gratë, gratë jashtëmarte-sore, nënat dhe bijat vuajnë më së shumti nga dhuna në familje (Сопруги, вонбрачни сопруги, мајки и ќерки најмногу страдаат од семејно насилство)', Mkd.Mk, 28 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3GMD3Lh>.

Në mes të dhjetorit, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale (MPPS) njoftoi se kishte krijuar një qendër për gratë viktime të dhunës në familje në rajonin e Pollogut, pasi ishte rajoni i vetëm në vend ku nuk kishte një strukturë të tillë dhe gratë strehoheshin në qytete të tjera. Qendra ofron shërbime të qëndrimit të përkohshëm, mbrojtjes, ndihmës psiko-sociale dhe mbështetjes për viktimat që kanë përjetuar dhunë dhe abuzim.²³⁷

LGBTI +

Tre vjet pas mbajtjes së Paradës së parë të Krenarisë në Shkup, u ngrit aktakuzë për krim të urrejtjes kundër një anëtarit të komunitetit LGBTI në Maqedoninë e Veriut.²³⁸

Një shembull tjetër pozitiv nga sistemi gjyqësor që reagon ndaj krimit të urrejtjes ndaj pjesëtarëve të komunitetit LGBTI, është aktgjykimi i miratuar nga Gjykata Themelore Strumicë më 28 nëntor 2022. Në vendimin e saj, Gjykata e shpalli të akuzuarin fajtor për krim të urrejtjes ndaj Kryetarit të Shoqatës LGBTI United, duke e sulmuar fizikisht më 8 gusht 2022 në Strumicë, gjatë një ngjarjeje të organizuar nga Shoqata LGBTI United. Kjo perceptohet si gjë e vogël, por është një hap i rëndësishëm për drejtësinë dhe ekziston pritshmëria që këto ndryshime pozitive në sistemin e drejtësisë penale më në fund do t'i japin fund praktikës së mosndëshkimit të autorëve të krimit të urrejtjes LGBTI-fobike.²³⁹

Një hulumtim i titulluar 'Qëndrimet dhe përvojat me paragjykime, distancë sociale dhe barazi në Maqedoninë e Veriut' i kryer nga Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar (MCMS) tregoi se shumica e pjesëmarrësve që morën pjesë në hulumtim kanë një paragjykim ndaj komunitetit LGBTI. Gjegjësisht, 53.5% e qytetarëve i shprehin hapur ndjenjat e tyre negative apo paragjykimet ndaj lezbikeve, gejëve dhe biseksualëve, ndërsa 46.3% e qytetarëve i shprehin ndjenjat negative ndaj personave transgjinorë.²⁴⁰

Një tregues i qartë se anëtarët e komunitetit LGBTI nuk ndihen plotësisht të sigurt është thirrja publike për pjesëmarrje në një trajnim një javor për vetëmbrojtje të fokusuar në komunitetin LGBTI, lëshuar nga shoqata LGBTI United. Organizatorët kanë theksuar se gjuha e urrejtjes dhe aktet e urrejtjes kundër komunitetit LGBTI kanë qenë në rritje kohët e fundit, kështu që klasat do të bazohen në një sistem të projektuar posaçërisht për vetëmbrojtje, të destinuar kryesisht për parandalimin dhe vetëmbrojtjen e personave që kanë pësuar trauma nga një sulm verbal ose fizik, viktime të dhunës, ngacmimit aktiv ose pasiv dhe të ngjashme.²⁴¹

237 'Rajoni i Pollogut fitoi Qendrën e parë për gratë viktime të dhunës në familje (Полошкиот регион го доби првиот Центар за жени-жртви на семејно насилство)', Radio MOF, 13 dhjetor, 2022, <https://bit.ly/3XGSwn5>.

238 'Pas tre vjetësh aktakuzë për sulm ndaj një anëtarit të komunitetit LGBT (По три години обвинение за напад врз член на ЛГБТ заедницата)', Deutsche Welle, 30 nëntor, 2022, <https://bit.ly/3W0Ngt6>.

239 "'LGBTI United": Dënim me 6 muaj burg për personin që sulmoi fizikisht aktivistin Bekim Asani („ЛГБТИ Јунајтед": Казна затвор од 6 месеци за лицето кое физички го нападна активистот Беким Асани)', Radio MOF, 6 dhjetor, 2022, <https://www.radiomof.mk/lgbti-junajted-kazna-zatvor-od-6-meseci-za-liceto-koe-fizichki-go-napadna-aktivistot-bim-ek-asani/>.

240 Natasha Dimova, 'Toleranca dhe vlerat e qytetarëve (Толеранција и вредности на граѓаните)' (Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar, 15 nëntor 2022), <https://mcms.mk/images/docs/2022/tolerancija-i-vrednosti-na-graganite.pdf>.

241 'Thirrje për trajnim vetëmbrojtës njëjavor për Komunitetin LGBT+ (Повик за еднонеделна обука за самозаштита за ЛГБТ+ заедницата)', Radio MOF, 5 tetor, 2022, <https://www.radiomof.mk/povik-za-ednonedelna-obuka-za-samozashtita-za-lgbt-zaednicata/>.

Romët

Sipas të dhënave zyrtare nga Agjencia e Shërbimit të Punësimit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, në gjysmën e parë të vitit 2022, ka pasur gjithsej 11,923 romë, gjysma e të cilëve gra (6,101). Ndonëse KPMD dhe Avokati i Popullit nuk kanë marrë asnjë ankesë nga gratë rome për diskriminimin në vendin e punës, ata janë të vetëdijshëm për këtë çështje dhe rekomandojnë që institucionet të veprojnë në mënyrë sistematike për të tejkaluar diskriminimin ndaj grave rome. Ata gjithashtu u bëjnë thirrje grave të raportojnë diskriminimin pa frikën se dikush do të zbulojë të dhënat e tyre personale. Madje edhe nëse ata nuk janë të autorizuar të veprojnë, do t'i referojnë gratë tek autoritetet e duhura që mund të hetojnë rastin.²⁴²

Hulumtimi i lartpërmendur i kryer nga MCMS gjithashtu tregoi se ndërsa shumica e qytetarëve dëshirojnë të kenë fqinjë të etnive ose besimeve të ndryshme fetare, ata nuk ndjehen njësoj kur pyeten nëse dëshirojnë të kenë fqinjë romë. Një pjesë më e madhe e pjesëmarrësve në sondazh, 52.5%, u përgjigjën se nuk do ta pëlqenin këtë situatë, duke treguar se paragjykimi dhe diskriminimi ndaj romëve vazhdon ende në shoqërinë maqedonase.²⁴³

242 'Gratë rome ende të diskriminuara gjatë punësimit (Жените Ромки сè уште дискриминирани при вработување)', Faqja zyrtare e Shoqatës së Gazetarëve të Maqedonisë, 20 tetor, 2022 <https://bit.ly/3Gxs2x9>.

243 Dimova, 'Toleranca dhe vlerat e qytetarëve (Толеранција и вредности на грајаните)'.

